

LUNDS UNIVERSITET
Språk- och litteraturcentrum, Nordiska språk
Svenska som andraspråk

ÄR EN LÄTTLÄST TEXT OCKSÅ LÄTT ATT LÄSA OCH FÖRSTÅ?

– en analys av läsbarhet och begriplighet i lättlästa tidningstexter

C- uppsats SVE 473
Handledare: Eva Kärrlander
Författare: Ingrid Jerkeman
Vårterminen 2007

SAMMANFATTNING

Är en lättläst text också lätt att läsa och förstå? En analys av läsbarhet och begriplighet i lättlästa tidningstexter är en C-uppsats inom kursen SVE 473 skriven av Ingrid Jerkeman, VT-07 på Lunds Universitet inom ämnet Svenska som andraspråk.

Denna uppsats har syftet att belysa vilka intentioner de som arbetar med de lättlästa tidningarna *8 sidor* och *Sesam* har när de gör sina tidningar. Vidare har den syftet att undersöka aspekterna läsbarhet och begriplighet i de lättlästa tidningstexterna, både i pappersutgåvan och nätupplagan, och därmed se om och hur en text som benämns som lättläst kan bli ännu lättare att läsa och förstå. Detta görs med fokus på målgruppen invandrare som har börjat lära sig svenska som ett andraspråk och tillägnat sig ett vardagligt språk men som ännu inte nått en mer avancerad språknivå (jämförbar med den högsta nivån inom Svenska för invandrare, kurs D). Målet med uppsatsen är således att belysa hur lättlästa tidningstexter ser ut idag och hur man kan utforma en text för att underlätta förståelsen av den. För att nå detta mål används två olika metoder. Intentionerna undersöks genom enkäter till språkligt ansvariga på tidningarna *8 sidor* och *Sesam*. Vad som gör en text lättläst undersöks genom en litteraturstudie och utifrån detta material analyseras sedan de utvalda tidningstexterna. Litteraturgenomgången och därmed också textanalyserna har sin utgångspunkt i olika analyser av texters form och innehåll kopplade till begreppen läsbarhet respektive begriplighet.

De resultat som framkommer i uppsatsen visar huvudsakligen på att det krävs medvetenhet för att utforma lättlästa texter och göra dem lätta att förstå. Resultaten visar även att det är nödvändigt att beakta aspekter som både kan relateras till begreppet läsbarhet och begreppet begriplighet. De texter som analyseras i denna uppsats har både starka och svaga sidor. De slutsatser som kan dras är att de som skriver texter som benämns som lättlästa bör minimera svårigheterna i texterna, inte korta texterna på bekostnad av förklaringar, noga tänka igenom textens struktur, inte utelämna samband och inte heller förutsätta förkunskaper – allt för att en lättläst text ska bli ännu lättare att läsa och lätt att förstå.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	2
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte, problemformuleringar och mål.....	5
1.2 Disposition.....	6
2 METOD OCH MATERIAL	6
2.1 Metod	6
2.2 Material.....	7
2.3 Avgränsningar	9
3 BAKGRUND	9
3.1 Vad är en lättläst text?	9
3.2 Litteraturgenomgång.....	10
3.2.1 Läsbarhet.....	10
3.2.2 Begriplighet.....	15
4 RESULTAT.....	17
4.1 Tidningarnas svar.....	17
4.1.1 8 sidor	17
4.1.2 Sesam.....	18
4.2 Textanalys	19
4.2.1 Läsbarhet.....	19
4.2.2 Begriplighet.....	30
5 DISKUSSION.....	39
6 SLUTSATSER	43
REFERENSER	45
BILAGA 1: ENKÄT	47
BILAGA 2: ANALYSERADE TEXTER	48

1 INLEDNING

Idag efterfrågas ofta att information ska vara tillgänglig för alla. Alla människor ska ha samma förutsättningar att tillägna sig information om omvärlden samt vara en del av det som händer i samhället. Som lärare i Svenska för invandrare (SFI) möter jag dagligen många kursdeltagare som p.g.a. språket har svårt att tillgodogöra sig den information som finns i samhället. Ett sätt att göra information tillgänglig för fler är att göra den lättläst så att flera kan ta del av den. Centrum för lättläst skriver på sin hemsida att det i Sverige finns många som p.g.a. funktionshinder, ovana eller annat förstaspråk än svenska har lässvårigheter och betonar därmed behovet av lättläst information. Vidare skriver de att 25 % av Sveriges befolkning har en läsförmåga som inte når upp till kraven i grundskolan och att 7–8 % har vad de kallar ”stora lässvårigheter”. Dessa siffror visar att det finns ett behov av lättläst information, vilket myndigheter såsom regering och riksdag, Vägverket och Läkemedelsverket har tillgodosett på sina hemsidor. De vill nå ut till alla och har försökt förenkla det ofta svåra formella språket och öka tillgängligheten. Även inom media har behovet av att öka tillgängligheten uppmärksamats. Myrberg (n.å) skriver i sin artikel ”Ny undersökning av vuxnas läsförmåga i Sverige att så många som ”[e]n av fyra dagstidningsläsare har svårigheter att tillgodogöra sig vanliga nyhetsartiklar där de inte är välbekanta med innehållet”. Sedan ett tjugotal år tillbaka finns därför även lättlästa tidningar, nämligen *8 sidor* och *Sesam*.

Det är ingen tvekan om att det är grupper som är i behov av de lättlästa texter som finns, men frågan är om alla de texter som benämns som lättlästa är lätta att läsa och uppvisar drag som gör texter lättlästa. Hur läsbar och hur begriplig är egentligen en text som benämns som lättläst, och kan dessa texter bli ännu lättare att läsa och förstå, speciellt för invandrare som håller på att lära sig svenska?

1.1 Syfte, problemformuleringar och mål

Syftet med denna uppsats är att belysa vilka intentioner de som arbetar med de lättlästa tidningarna *8 sidor* och *Sesam* har när de gör sina tidningar. Vidare är syftet att undersöka aspekterna läsbarhet och begriplighet i lättlästa tidningstexter, både i pappersutgåvan och nätupplagan, och därmed se om och hur en text som benämns som lättläst kan bli ännu lättare att läsa och förstå. Detta görs med fokus på målgruppen invandrare som har börjat lära sig svenska som ett andraspråk och tillägnat sig ett vardagligt språk men som ännu inte nått en mer avancerad språknivå (jämförbar med den högsta nivån inom Svenska för invandrare, kurs D).

För att nå dessa syften fokuseras på följande problemformuleringar:

- Vilka intentioner har de som arbetar med lättlästa tidningstexter?
- Vilka drag för lätlästhet uppvisar de tidningstexter som benämns som lättlästa?
- Vad bör beaktas för att göra en text lättare att läsa och bidra till att den också blir lätt att förstå?

Detta syfte och dessa problemformuleringar används för att uppnå målet med denna uppsats, nämligen att belysa hur lättlästa tidningstexter ser ut idag och hur man kan utforma en text för att underlätta förståelsen av den.

1.2 Disposition

Denna uppsats är indelad i ett bakgrundsavsnitt, ett resultatavsnitt, ett diskussionsavsnitt samt ett avsnitt med slutsatser. I bakgrundsavsnittet (avsnitt 3) beskrivs vad en så kallad lättläst text är samt görs en litteraturgenomgång. I resultatavsnittet (avsnitt 4) görs en genomgång av de intentioner de som arbetar med lättlästa tidningstexter har samt presenteras resultatet av textanalysen. Både litteraturgenomgången och textanalysen har delats upp utifrån desamma två aspekterna, nämligen läsbarhet och begriplighet. Litteraturgenomgången redovisar den analysmetod som har använts kopplat till referensvärden som litteraturen redogör för. Textanalysen redogör sedan för texternas egenskaper samt de värden analysen ger vilka jämförs med referensvärdena. Ovanstående studier används sedan i diskussionsavsnittet (avsnitt 5) för en sammanfattning och diskussion kring texternas lätlästhet och i avsnittet med slutsatser (avsnitt 6) för att summera vad man bör tänka på när man utformar en text för att underlätta förståelsen av den.

2 METOD OCH MATERIAL

2.1 Metod

Valen av metoder i denna uppsats var två. För att undersöka vilka intentioner som finns bland dem som arbetar med lättlästa tidningar fick (se bilaga 1) medarbetare på de två tidningar där de analyserade texterna hämtades från, tidningarna *8 sidor* och *Sesam*, svara på en enkät. Målet var att se hur informanterna resonerade kring utformningen av lättlästa tidningstexter. Enkäterna gjordes med den person som tidningen själv valde som språkligt ansvarig. Enkäterna utfördes via e-post för att ge informanterna möjlighet att fundera och svara på frågorna när tid fanns. Detta gav svar som borde vara mer genomtänkta än vid en telefonintervju. De två valda tidningarna är de två största på marknaden och informanterna har språkligt ansvar

för dessa tidningar, vilket gör att resultaten kan användas för att spegla vilka intentioner som finns kring utformandet av lättlästa tidningstexter.

För att undersöka vad som gör en text lättläst gjordes en litteraturstudie och utifrån denna analyserades sedan tidningstexterna. Studien tog sin utgångspunkt i olika analyser av texters form och innehåll, utifrån perspektiven läsbarhet och begriplighet. Dessa perspektiv studerades för att få olika infallsvinklar på lättlästhet och en helhetsbild av tidningstexterna. De analyser som utfördes har inte som avsikt att kritisera tidningstexterna utan syftar till att utröna om en text kan göras lättare och synliggöra vilka språkliga verktyg som är användbara i detta arbete. Mina erfarenheter som SFI-lärare låg tillsammans med textanalysen till grund för de bedömningar som gjordes och även för diskussionen och slutsatserna.

2.2 Material

Litteraturstudien byggde på textanalysmetoder: dels analyser utifrån begreppet läsbarhet, en språklig formanalys, dels analyser utifrån begreppet begriplighet, en analys av innehållets struktur. Utgångspunkten var framförallt textanalysmodellen i Hellspongs och Ledins bok *Vägar genom texten* (1997), som kompletterades med andra böcker och artiklar.

För analyser av texternas läsbarhet användes verktyg och referensvärden presenterade i *Läsbarhet* av Björnson (1968), *Talad och skriven svenska* av Einarsson (1978), ”Varför en lätt text kan vara svår att förstå” av Josephson (1991), *Elevtext* av Josephson m.fl. (1990), *Nu-svenskt tidningsspråk* av Strand (1984), *Bruksprosa* av Westman (1974) samt Melanders (2004) och Melins (2004) artiklar ”Läsebokssvenska, bruksprosa och begreppslighet” respektive ”Grafisk pyttipanna” i *Läroboksspråk*. Det finns ytterligare litteratur som behandlar detta ämne men denna litteratur är ett urval som har gjorts som komplement till varandra.

Analyser av texternas begriplighet byggde på resonemang som sammanfattas i Melander (2004). För att komplettera denna användes Ekvall (2004) samt Ransgart (2004).

Eftersom uppsatsens syfte var att undersöka läsbarhet och begriplighet i lättlästa tidningstexter analyserades texter från två stora lättlästa tidningar, nämligen *8 sidor* och *Sesam*, publicerade både i pappersform och som nätupplaga. (Ytterligare presentation av dessa tidningar följer i avsnitt 4.1.) Urvalet av tidningarna grundade sig på att de själva beskriver sig som tidningar med lättlästa nyheter respektive på lätt svenska. Genom att inte av andra definieras som lättlästa utan själva välja definitionen ger de signaler om att fokusera på lättlästhet och medvetet arbeta med det. Dessutom når båda dessa tidningar ut till många skolor och används därför frekvent av elever i olika åldrar, av ungdomar och av vuxna.

8 sidor beskriver sig på sin hemsida med orden:

8 sidor är lätt att läsa och lätt att förstå [sic] Bokstäverna i *8 sidor* är litet större än i en vanlig tidning. Meningarna är kortare. *8 sidor* har inga svåra och ovanliga ord. *8 sidor* förklarar vad som hänt, var det har hänt. och varför det har hänt.

Vidare beskriver *Sesam* sig på sin hemsida med orden:

Sesam är på lättare svenska. Den är till för att läsarna ska bli bättre på svenska. I *Sesam* kan du läsa nyheter om asylfrågor och mångkulturella frågor, men också om mycket annat. Och på lättare svenska än i vanliga tidningar.

Båda tidningarna publiceras både i tryckt form och på nätet vilket innebär olika förutsättningar för utformning och kan innebära att de är av olika karaktär. I denna uppsats skiljs de åt för att visa spännvidden som finns. De olika förutsättningarna kan även komma att påverka språket och upplägget av texterna, p.g.a. olika produktionstider etc., vilket inte analyserades specifikt i denna uppsats. Utifrån detta är texterna indelade i fyra olika grupper, *8 sidors* pappersutgåva (*8 sidor*), *8 sidors* nätupplaga (*8 sidor-web*), *Sesams* pappersutgåva (*Sesam*) samt *Sesams* nätupplaga (*Sesam-web*).

Från alla fyra grupper, hädanefter refererat till som fyra tidningar, hämtades fyra texter var, vilket resulterade i sammanlagt 16 texter. Samtliga texter hämtades under hösten 2006. Urvalet av texter grundades på att få jämförbara texter och att sprida ämnesvalet. De första texterna valdes för att få ett ämnesval med en svensk kontext, nämligen riksdagsvalet i Sverige hösten 2006. Dessa texter är följande: "Reinfeldt funderar på sin regering" (180 ord, *8 sidor*), "Göran Perssons löften kostar 25 miljarder" (213 ord, *8 sidor-web*), "Partierna informerar på olika språk" (426 ord, *Sesam*) samt "Rätten till arbete är viktigast, säger socialdemokraterna" (695 ord, *Sesam-web*). Text nummer två fokuserar på en utrikesnyhet. Eftersom tidningarna inte publicerar nyheter lika frekvent behandlar artiklarna olika ämnen. De utvalda texterna är följande: "Mördades Politkovskaja för sina kritiska artiklar?" (179 ord, *8 sidor*), "Nordkorea straffas för kärnvapen" (151 ord, *8 sidor-web*), "Borgmästaren i Caracas vill bygga bostäder på golfbanor" (441 ord, *Sesam*) samt "Valet i Bosnien handlade om kriget, inte om framtiden" (293 ord, *Sesam-web*). Ämnet för text nummer tre är en inrikesnyhet. Dessa texter är: "Eleverna får bara prata svenska" (161 ord, *8 sidor*), "Språkförbudet kan vara diskriminering" (122 ord, *8 sidor-web*), "Kiruna ska flyttas" (289 ord, *Sesam*) samt "Elever som mobbar kan tvingas byta skola" (414 ord, *Sesam-web*). Slutligen är text nummer fyra en kulturnyhet. Dessa fyra texter är: "Fyra vänner i en annan del av Köping" (195 ord, *8 sidor*), "Förortsungar fick fem filmpriser" (115 ord, *8 sidor-web*), "Rocky tar på sig boxhandskarna igen" (319 ord, *Sesam*) samt "Ny vild jakt på Göta Kanal" (416 ord, *Sesam-web*).

Förutom brödtext omfattar vissa artiklar också faktarutor, ordlistor respektive bilder med bildtexter, vilka vanligtvis ingår i en textanalys men i denna analys helt bortses från då endast brödtexten står i fokus. Detta är p.g.a. att denna uppsats endast fokuserar på hur texten kan bli lättare, inte hela artikeln, och belyser mer ”dolda hinder” som en text kan innehålla. Rubriker används endast till analysen av texternas begriplighet i avsnitt 4.2.2.

2.3 Avgränsningar

Analysmaterialet är begränsat till fyra texter från varje tidning. Fler texter kunde ha valts och fler tidningar kunde ha studerats. Dock ger fyra texter en bild av utformningen av tidningen, och i denna uppsats är endast lättlästa tidningstexter i fokus vilket gör att urvalet av tidningar minskas. Avsikten var att göra en övergripande analys av lättlästa texter och detta betyder att de enskilda texterna var och en kan studeras ytterligare, vilket dock inte var syftet i denna uppsats.

Artiklarna studerades då det var relevant endast utifrån perspektivet lättlästhet i relation till invandrare som har svenska som sitt andraspråk och inte till andra målgrupper eftersom uppsatsen skrivs inom ämnet svenska som andraspråk. Lättlästhet är subjektiv och starkt beroende av vilken målgrupp som åsyftas. Målgruppen avgränsas ytterligare till de invandrare som har tillägnat sig ett vardagligt språk men som ännu inte nått en mer avancerad språknivå (jämförbar med den högsta nivån inom Svenska för invandrare, kurs D).

Det finns flera sätt att undersöka lättlästhet, men denna uppsats använder endast en textanalysmodell kopplat till mina erfarenheter. En annan metod vore en undersökning av hur tidningarnas målgrupper uppfattar dem. Då målgrupperna är breda är olika aspekter av vikt för förståelsen för de olika mottagarna. Emellertid är det för en läsare, särskilt en ovan läsare, svårt att redogöra för varför en text är svårläst. Syftet med denna uppsats är istället att göra en textanalys för att visa på en texts eventuella ”dolda hinder”.

3 BAKGRUND

Bakgrund för den här uppsatsen utgörs av vad begreppet ’lättläst text’ innebär samt en genomgång av den litteratur som ligger till grund för textanalysen.

3.1 Vad är en lättläst text?

En kort definition av vad en lättläst text är ges av Centrum för lättläst (hämtad från Internet): ”för att en text ska vara lättläst måste man tänka på innehåll, språk, utseende och bilder”. De beskriver att innehållet bör vara välkänt och förkunskaper inte krävas. Texten ska även bestå

av vanliga vardagliga ord, korta meningar och metaforer undvikas. Utseendet på texten ska kännetecknas av att vara luftigt och ha ett lite större och tydligare typsnitt samt större radavstånd. Även bilder bör användas för att förtydliga textens innehåll och öka förståelsen. Myrberg (hämtad från Internet) redogör för sin syn på en lättläst text: "[1]ågfrekventa ord bör undvikas, liksom abstrakta begrepp som kräver flera tolkningssteg för att förstå vad som åsyftas. Konkreta rubriker, bilder och bildtexter, samt omsorgsfull redigering gör det möjligt att förstå även ganska komplicerade texter".

Begreppet 'lättläst' är svårtolkat då uppfattningen av vad som är lättläst är subjektiv och beroende av läsvana och språkkunskap. Relevant för denna uppsats är istället om texterna utifrån en textanalys kan benämnas lättlästa.

3.2 Litteraturgenomgång

I detta avsnitt redovisas utgångspunkterna för textanalysen och referensvärden uppdelade utifrån begreppen *läsbarhet* och *begriplighet* som bl.a. förekommer hos Melander (2004). En texts läsbarhet är en egenskap som är konstant och kan mätas, vilken kan bedömas generellt som lätt- eller svårtillgänglig. Detta kompletteras med perspektivet begriplighet, vilket innebär en innehållslig analys i relation till kontexten och strukturen. För en helhetsbild av texten analyseras både textens läsbarhet och begriplighet (Melander 2004:31–37).

3.2.1 Läsbarhet

En analys av en texts *läsbarhet* innebär, enligt Melander (2004:32–33), att se till textens uppbyggnad genom olika faktorer såsom ordval, långa ord, ordklassfördelning, bisatser, meningsbyggnad etc. De som används i denna uppsats presenteras nedan kompletterade med referensvärden.

LIX

LIX (dvs. läsbarhetsindex uträknat genom genomsnittligt antal ord/grafisk mening + procentandelen ord med över 6 bokstäver) är det vanligaste måttet för att mäta läsbarheten, vilket tar hänsyn till både meningslängd och ord samt visar på textens komplexitet (Melin 2004:100). Melander (2004:33) kritiserar dock detta mått och menar att det inte kan ge en helhetsbild av texten, men att LIX trots det ofta överensstämmer med andra språkliga drag och därför kan användas som indikation på en texts svårighetsgrad. Han påpekar vidare att LIX aldrig kan visa hur en text kan göras mer läsbar, utan endast visa hur texten är uppbyggd. Även Josephson (1991:27) har invändningar mot LIX som bedömning av läsbarheten. Ett lågt LIX

är i sig inte eftersträvansvärt då detta endast mäter formella egenskaper och inte tar hänsyn till innehåll och betydelse. Denna metod bör därmed kompletteras för att se vad som kan förenkla den. För referensvärden, redovisade i tabell 1, hänvisas till Strands (1984:25) undersökning av LIX i nusvenskt tidningsspråk och Björnsons (1968:88–118) undersökning av LIX i flera genrer. Björnson finner att vanliga tidningstexter ligger mitt på LIX-skalan, dvs. är medelsvåra.

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar	Vecko- tidningar	Totalt tidnings- genren	Barn- & ungdoms- litt.	Skön- litt.	Sak- litt.	Fack- litt.
Strand	43	38	36	39	-	-	-	-
Björnson	46	-	31	39	27	33	47	56

Tabell 1. Referensvärden LIX.

Långa ord

Procentandelen långa ord (dvs. ord med över 6 bokstäver) i en text indikerar hur svår en text är. Josephson m.fl. (1990:51–52) menar att långa ord visar på effektivitet hos en skribent då dessa ersätter flera korta ord genom sammansättningar, avledningar och particip. Hellspång och Ledin (1997:71) beskriver en text med hög andel långa ord som ”tung och specialiserad”. Långa ord blir därmed ett mått på informationstäthet i en text. Björnsson (1968:35, 214–222) påpekar att långa ord som grupp i regel är svårare än korta ord men menar att detta inte alltid gäller, t.ex. ’trädgårdsmästare’ och ’sommarklänning’. Han tillägger trots allt att om man vill ”skriva enkelt bör man vara sparsam med långa ord”. För referensvärden på andel långa ord hänvisas återigen till Strands (1984:25) och Björnssons (1968:105) undersökningar, som visas i tabell 2.

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar	Vecko- tidningar	Totalt tidningsgenren
Strand	26,4	24,7	22,0	24,4
Björnson	30	-	19	25

Tabell 2. Referensvärden procentandel långa ord.

Enkel nominalkvot

Förhållandet mellan substantiv och verb mäts med nominalkvoten vilken är genreberoende. Sammanfattningsvis ger en hög nominalkvot en mer informationstät och koncentrerad text

(Josephson m.fl. 1990:68–70). I denna uppsats kommer endast den enkla nominalkvoten (dvs. antal substantiv/antal verb) att undersökas i relation till Strands (1984:68–70) referensvärden, se tabell 3.

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar	Vecko- tidningar	Totalt tidningsgenren
Strand	1,51	1,51	1,31	1,44

Tabell 3. Referensvärden enkel nominalkvot (dvs. relationen mellan antalet verb och substantiv, uträknad från Strands presenterade resultat.)

Substantiv

Att mäta en texts informationstäthet kan göras genom att se till antal substantiv/100 ord eftersom substantiv är den ordklass som främst förmedlar fakta. En hög andel sammansättningar bidrar till en än mer koncentrerad text (Melin 2004:100). Värt att notera kan därför, enligt Hellspong och Ledin (1997:67–72), vara vilka substantiv som finns, huruvida de är enkla eller sammansatta, fackord eller allmänord och om de är abstrakta. Josephson m.fl. (1990:40) menar att en text som kännetecknas av nominalstil, dvs. med substantiv som fungerar som bestämmingar till varandra på olika nivåer, ger en komplex och koncentrerad text. Einarsson (1978:112) uttrycker att en utbyggd nominalfras medför en komprimerad stil men pångter att detta inte nödvändigtvis ger en svårare text. Både Strand (1984:68) och Einarsson (1978:44) har inom olika genrer undersökt andelen substantiv i texter vilka används som referensvärden i denna uppsats och presenteras i tabell 4.

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar	Vecko- tidningar	Totalt tidnings- genren	Professio- nella skribenter	Gymna- sisters skrift	Totalt skrift	Tal
Strand	25,8	26,2	24,0	25,3	-	-	-	-
Einarsson	-	-	-	-	27,1	21,9	24,4	11,0

Tabell 4. Referensvärden antal substantiv/100 ord.

Verb

Motsatsen till den komplexa och koncentrerade nominala stilen är den mer vardagliga och talspråkliga verbala stilen (Josephson m.fl. 1990:40). Hellspong och Ledin (1997:70, 78) påpekar att en text som kännetecknas av en verbal stil inte kräver lika mycket planering av sändaren och eftertanke av mottagaren som när en nominal stil används vilket gör att en text med många verb bör vara lättare att förstå. De påpekar även att verb i passiv form gör att

texten upplevs som mer opersonlig och abstrakt och därmed blir mer svårläst. Även Wiman (2001:17) poängterar att det är viktigt att använda aktiv form för att göra en text lättläst då agenten ofta utelämnas vid passiv form. Referensvärden för antal verb/100 ord, som visas i tabell 5, är från Strands (1984:68) och Einarssons undersökningar (1978:93–94).

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar	Vecko- tidningar	Totalt tidnings- genren	Professio- nella skribenter	Gymna- sisters skrift	Totalt skrift	Tal
Strand	17,1	17,4	18,3	17,6	-	-	-	-
Einarsson	-	-	-	-	16,1	18,9	17,5	20,5

Tabell 5. Referensvärden antal verb/100 ord.

Grafiska meningar och bisatser

Även större enheter, dvs. grafiska meningar (GM) och makrosyntagmer (MS) kan undersökas i en text. Westman (1974:43f) beskriver meningstyperna med att GM är den del av texten som inleds med stor bokstav (med undantag för namn som inte inleder meningen) och avslutas med punkt, medan MS är en huvudsats inklusive bisatser, en interjektion, ett tilltalsord/-fras eller ett meningsfragment. Josephson m.fl. (1990:28–32) tar upp förhållanden mellan GM och MS, dvs. om GM och den syntaktiska meningen (dvs. MS) överensstämmer, om GM är större än MS och om GM är mindre än MS.

För en överblick av textens syntaktiska dimension kan antal ord/GM användas om detta kompletteras med en analys av vad som gör meningarna långa, dvs. hypotax eller paratax. En text vinner nödvändigtvis inte på att ha korta meningar, utan en varierad meningsuppbyggnad framhäver ofta innehållet (Hellspong & Ledin 1997:74–77). Björnson (1968:206–209) menar att långa meningar kan göra sammanhanget svårförståeligt men att korta meningar kan göra att tankekedjan bryts upp genom förenklingar eller t.o.m. uteslutningar. I skriften *Skriv lättläst* påpekar Wiman (2001:18) speciellt att bisatser bör uteslutas i en lättläst text. Istället för att innehålla två eller flera bisatser bör en mening delas upp, och inskjutna bisatser bör särskilt undvikas. Även om åsikterna skiljer sig åt kan antal ord/GM och antalet bisatser/GM användas för jämförelse texter emellan, se Strands (1984:25) och Westmans (1974:56) värden i tabell 6 och 7.

	Morgon- tidningar	Kvälls- tidningar	Vecko- tidningar	Totalt tidningsgenren	Broschyr- er	Läro- böcker	Debatt- texter
Strand	16,0	13,1	13,7	14,3	-	-	-
Westman	-	-	-	13,1	12,6	14,5	19,0

Tabell 6. Referensvärden antal ord/grafisk mening.

	Tidningsgenren	Broschyrer	Läroböcker	Debatttexter
Westman	0,50	0,49	0,50	0,93

Tabell 7. Referensvärden antal bisatser/grafisk mening.

Fundament

Fundamentet är, enligt Hellspong och Ledin (1997:77), en syntaktiskt viktig position, och en mening med många ord eller merparten ord i fundamentet blir vänstertung och svårläst. Författarna menar att en mening blir tydligare om verbet sätts på vad de kallar tunga informationsled, och läsbarheten ökar med högertunga meningar. Josephson m.fl. (1990:37) menar att långa fundament utmärker en formell och skriftspråklig text medan korta fundament utmärker en mer talspråklig och vardagsnära text. De tillägger att ju längre ett fundament är desto mer koncentrerad och syntaktiskt komplex blir texten. Enligt Westman (1974:155, 167) är det även viktigt att se vilket satsled fundamentet består av och att fundamenten i tidningstexter ofta består av anföringssatser och dessutom ofta är kortare än i andra texttyper. Referensvärden för fundamentslängd och fundamentstyp redovisas i tabell 8.

	Totalt tidningsgenren	Broschyrer	Läroböcker
Fundamentslängd	2,8	3,1	3,3
Fundamentstyp	63 % /	66 % /	64 % /
subjekt/adverbial	30 %	31 %	31 %

Tabell 8. Referensvärden ord/fundament samt fundamentstyp.

Övrigt

Wiman (2001:15, 20) beskriver även att siffror och förkortningar kan försvåra förståelsen. Han rekommenderar att onödiga siffror ska utelämnas från lättlästa texter eftersom det för att tolka siffror behövs omvärldskunskap som inte alla läsare besitter. Något annat som han anser behöver utelämnas är förkortningar som också försvårar för en ovan läsare.

3.2.2 Begriplighet

Med begreppet *begriplighet* analyseras textens helhet, och analysen syftar till att se hur delarna bygger upp helheten samt att se till textens användningsområden. En lättläst text utifrån läsbarheten kan trots det ge en läsare problem vilket gör att den måste kompletteras av en analys av begripligheten (Melander 2004:34ff).

Kontext

Med begreppet kontext i textanalys avses textens sammanhang som underlättar förståelsen och tolkningen av texten, dvs. *situationskontexten* med textens verksamhet, deltagare och kommunikationssätt, *den intertextuella kontexten* med genreanknytning samt *kulturkontexten* som binder texten till en viss kultur eller tid (Hellspång & Ledin 1997:49ff).

Allt vad gäller kontexten är inte användbart för denna uppsats vilket medför att bara det relevanta redovisas. Vad gäller situationskontexten är kopplingen till *diskursen* relevant, dvs. ”de grundläggande tanke- och handlingsmönster som utmärker olika slags verksamheter” (Hellspång & Ledin 1997:51). Detta betyder att deltagarna i verksamheten bör ha ett någorlunda gemensamt förhållningssätt till det som behandlas för att texten ska bli begriplig. Vidare är *mottagarrollen* av vikt eftersom det till den ”hör bestämda förväntningar på hur du ska förhålla dig till texten” (Hellspång & Ledin 1997:52). Olika mottagare har därmed olika förhållningssätt till texten. *Sändaren* blir således betydelsefull eftersom han/hon ansvarar för texten genom anpassningen till en målgrupp samt valet av en för genren och mottagarna passande kod (Hellspång & Ledin 1997:50–56).

Det är även viktigt att se till den intertextuella kontexten och om texten ”är en del av en tradition, att den vilar på äldre alster i samma genre” eller om det finns kopplingar till andra genrer genom t.ex. hänvisningar eller citat (Hellspång och Ledin 1997:56–58). För om läsaren saknar kännedom om intertextualiteten försvårar detta läsningen.

Till sist kan även kulturkontexten påverka tolkningsmöjligheterna. I en analys av texter för andraspråksinlärare har den *sociala organisationen* och den *andliga kulturen* stor betydelse, dvs. ”de historiskt framvuxna handlingsmönster som präglar människornas liv i ett visst samhälle” samt ”kollektiva idévärldar” som inbegriper de tankesätt och värderingar som finns representerade i en kultur (Hellspång & Ledin 1997:58–60).

Makrostruktur

Med begreppet makrostruktur avses textens *textuella* och *ideationella struktur* innefattande disposition, tema och propositioner samt segmentering med rubriker och styckeindelning.

Dispositionen av textens delar bör lyfta fram innehållet och motsvara de förväntningar som läsaren har på texten. Josephson menar att förväntningarna och dispositionen är beroende av genre, t.ex. att den viktigaste informationen i en tidningsartikel placeras initialt. Josephson (1991:31, 35) menar i förlängningen att en texts uppbyggnad är något som lärs in medvetet eller omedvetet och ofta är kulturbunden. Melander (2004:34–37) redogör för undersökningar där det har studerats att textstruktur och disposition kan bli ett hinder för begripligheten. Slutsatsen han drar är att dessa aspekter har stor betydelse för att förstå textens budskap.

Även Ekvall (2004:50–59) menar att textens utformning har stor betydelse för begripligheten. I detta inkluderar hon de nämnda aspekterna men även *segmenteringen* av textens innehåll, dvs. rubriker och styckeindelningar. Att en text delas upp i segment medför inte automatiskt att den blir begripligare utan segmenten ska kunna uttryckas i en mening samt uppvisa en tydlig funktion, t.ex. specificerande eller exemplifierande. Delarna placeras i sammanhanget med en bra disposition vilket underlättar för läsaren att se textens hierarkiska struktur. Dessutom behöver texten ha bra rubriker som har en tydlig koppling till texten och ger förförståelse för textens budskap samt styr läsarens förståelse av ämnet i en viss riktning.

Makrostrukturen byggs även upp med hjälp av teman och propositioner, dvs. ”vad framställningen rör sig kring” respektive ”ett påstående om ett tema” (Hellspong & Ledin 1997:117, 122). Betydande för begripligheten är att analysera om det övergripande temat, makrotemat, är *explicit* eller *implicita* eftersom explicitgjorda makroteman t.ex. genom *rubricering* eller annan *positionering*, underlättar förståelsen. Den övergripande propositionen, makropropositionen är, enligt Hellspong och Ledin (1997:117ff), inte lika framträdande i texter som inte är argumenterande. Dessa kommer därmed inte att analyseras då det inte är texter av denna typ som är i fokus.

Mikrostruktur

Vad gäller begreppet mikrostruktur avses *referensbindningar*, *tematiska bindningar* och *konnektiver*. Mikrostrukturen, dvs. olika typer av textbindningar, är väsentlig för att få en koherent och förståelig text. Josephson (1991:28) tillägger att en begriplig text behöver ”uppfylla de grundläggande kraven på sammanhang” vilket görs genom textbindningen. Hellspong och Ledin (1997:81, 82–91) beskriver de olika textbindningarna. För en koherent text måste de ”företeelser som texten pekar ut” återkomma, dvs. referensbindningen måste fungera. För att dessa företeelser som texten pekar ut ska hänga samman logiskt behöver de tematiska bindningarna fungera och konnektiverna vara tydliga. Relevant vad gäller konnektivbindningar är huruvida de är *explicita* eller *implicita*. *Implicita* konnektivbindningar

kan fungera om den övriga textbindningen är stark, vilket gör det viktigt att se till textbindningen sammantaget.

Melander (2004:34–37) redogör för hur en mindre god textbindning kan försvåra texten genom att citera Melin som menar att ”en god textbindning är bra för läsbarheten” och antar ”att ju fler och ju starkare bindningar en text har desto mer lättläst är den”. Vidare redovisar Melander en undersökning som visar att läshastigheten och förmågan att komma ihåg texten ökar med starka textbindningar. En annan undersökning visar att referensbindningar ökar begripligheten om de varierar och är nära kopplade till varandra. Även Ransgart (2004:22) diskuterar textbindningens betydelse och menar att genom bindeord tydliggörs satsernas inbördes relation och informationen kopplas lättare samman. Josephson (1991:28) tillägger att om bindeord utelämnas måste slutsatser om satsernas relation dras utifrån förkunskaper, dvs. inferenser göras, vilket är svårt om läsaren inte besitter de förkunskaper texten kräver.

Relation

Enligt Hellspång och Ledin (1997:158–173) ingår i en textanalys även att undersöka textens relation mellan sändare och mottagare, dvs. ”det mönster som texten själv ritar upp för sitt samspel med läsaren”. Relationen innefattar textens direkta eller indirekta *språkhandlingar*. Dessa behöver för att underlätta begripligheten uttryckas i en form som överensstämmer med funktionen och som inte bara kan utläsas av sammanhanget. I begreppet relation innefattas även *attityder*, vilka innebär eventuella *värdeord* där sändaren påverkar läsarens åsikter, t.ex. *garderingar* som visar på osäkerhet eller *understrykningar* som visar på säkerhet.

4 RESULTAT

I detta avsnitt presenteras de svar som tidningarnas informanter har gett samt redovisas och sammanställs textanalysen utifrån samma indelning som i avsnitt 3.2 *Litteraturgenomgång*.

4.1 Tidningarnas svar

I enkäten har tidningarnas informanter tillfrågats om syftet med och målgruppen för tidningen samt intentionerna för utformningen av tidningen (se bilaga 1), vilket redovisas i detta avsnitt.

4.1.1 8 sidor

Informanten på 8 sidor är chefredaktören och den ansvariga utgivaren Mats Ahlsén, som arbetar med tidningen tillsammans med 4 journalister och 1 fotograf. Ahlsén beskriver syftet med tidningen att ”8 sidor ska vara en nyhetsförmedlare till alla människor som vill ha eller

behöver lättlästa nyheter”. Tidningen ges ut av LL-stiftelsen och startades för att vara ett alternativ till nyheter som erbjuds i vad Ahlsén benämner ”konventionella tidningar”. Visionen med tidningen är att nå ut till många och därför inte enbart vara bunden till ett pappersformat.

Den prioriterade målgruppen för *8 sidor* beskriver Ahlsén som ”vuxna, lindrigt intellektuellt funktionshindrade personer”, och således är språket och framställningen anpassade till denna grupp. Ahlsén tillägger att andra målgrupper är läsovana ungdomar, läsare med svenska som andraspråk eller som studerar svenska i ett annat land, läsare med afasi och dyslexi eller andra läsare som har en begränsad läsförmåga. Ahlsén skriver att det är svårt att tillgodose alla målgrupper p.g.a. ”behov, förkunskaper och förutsättningar” och tillägger att den prioriterade målgruppen styr utformningen. Han skriver vidare att tidningen är till för dem med begränsade förkunskaper och inte dem med goda samhällsliga kunskaper.

Utformningen av materialet styrs av produktionsförhållanden för mediet det publiceras i. Detta medför att nätupplagan med kort produktionstid får karaktären av en dagstidning medan pappersutgåvans produktionstid ger möjlighet till mer sammanfattning och analys samt mer tid till redigering och korrekturläsning.

Ahlsén och *8 sidor* väljer hellre att prata om att framställningen är lättläst än att språket är det. Det betyder att *8 sidor* arbetar med ”språk, form, innehåll och bild för att skapa något som är lätt att läsa, lätt att förstå, lätt att ta till sig och lätt att komma ihåg”. De riktlinjer de använder i utformandet av texter rör språk, form, innehåll och bild. Ahlsén lyfter upp att det är viktigt att det som är abstrakt uttrycks konkret. Han tillägger att texten grafiskt sett behöver vara lättillgänglig för att främja förståelsen, t.ex. genom att den är luftig. Ahlsén skriver även att det viktigaste inte är att ha fasta riktlinjer utan ”samarbete och kommunikation” och att ”rutinmässigt läsa igenom varandras manuskript, att korrekturläsa noga och som arbetsmetod ha ett kritiskt granskande av arbetsmaterialet”.

4.1.2 Sesam

Informanten på *Sesam* är språkkonsulten Malin Bergendal som bearbetar *Sesams* texter till lätt svenska, läser korrektur och är redaktör för några av deras sidor. *Sesams* redaktion består dessutom av två journalister samt övriga medarbetare i mediekooperativet Fria Tidningar.

Syftet med *Sesam* beskriver Bergendal som att vara en tidning på lätt svenska, genom att vara lätt att läsa utan att vara så förenklad att något viktigt utelämnas. *Sesam* vill med hjälp av ordlistor och bilder bidra till att utveckla läsarnas språk. De vill att läsarna ska bli engagerade i samhället och på så sätt bidra till integrations- och demokratiseringsprocessen.

Målgruppen för tidningen *Sesam* beskriver Bergendal vara de som är inne i processen att lära sig svenska: andra-, tredje- eller fjärdespråksinlärare. *Sesams* läsare är enligt Bergendal SFI-deltagare men även de som läser svenska utomlands. Bergendal beskriver att *Sesam* är för dem ”som har ’vuxit ur’ 8sidor”. Hon ser en svårighet att tillgodose målgruppens behov eftersom det är en bred målgrupp med ”skilda referensramar, intressen och erfarenheter, mycket olika utbildningsnivåer och ursprung i alla världsdelar”. De försöker därför variera fokus men Bergendal påpekar att det säkert finns ”blinda fläckar”.

Pappersutgåvan och nätupplagan skiljer sig, enligt Bergendal, framförallt åt genom att den tryckta tidningen innehåller fler delar och har ordlistor, vilka hon påpekar kanske även kommer att finnas i nätupplagan i framtiden.

För Bergendal är idealet med en lättläst text att ”alla som kan bokstäver ska kunna läsa den. Men ett annat ideal är att texten ska vara intressant att läsa”. *Sesam* är därmed en tidning med vad hon benämner ett ”intellektuellt tuggmotstånd utan ett onödigt trassligt språk”. Lättläst för *Sesam* är ”ett enkelt språk och en läsvänlig grafisk form” inklusive bakgrundsinformation. Ett enkelt språk är ett anpassat språk vad gäller ordförråd, syntax och textbindning och att metaforer, modeord, sammansatta ord, partikelverb och andra uttryck undviks eller förklaras. Bergendal framhåller konkreta resonemang och tydliga sammanhang samt en genomtänkt disposition. Den i media vanliga emfatiska dispositionen kräver mycket av en läsare och blandas i *Sesam* därför med en tydligare kronologisk disposition. Bergendal skriver även att *Sesams* ambitioner ofta är högre än vad det finns resurser till och önskar att det fanns mer tid till att tänka igenom material, kontakta läsare och få mer kunskap.

4.2 Textanalys

I detta avsnitt sammanställs resultaten av de analyser som har gjorts på de valda texterna. Dessutom jämförs värdena med de referensvärden som har redogjorts för ovan.

4.2.1 Läsbarhet

För läsbarhetsanalysen används de faktorer som har presenterats i avsnitt 3.2.1. I samtliga diagram redovisas samtliga texter samt ett medelvärde för tidningen. Eftersom resultaten skiljer sig åt mellan texter inom tidningen kan medelvärdet inte fullt ut spegla tidningens läsbarhet utan endast ge en fingervisning om hur svår den är att läsa som helhet.

LIX

Läsbarhetsindex (LIX)

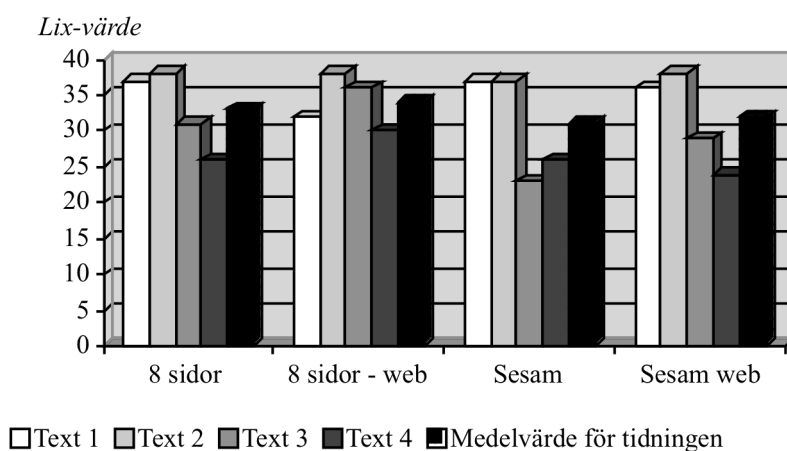

Diagram 1. LIX-värdet i de olika tidningarna.

LIX-värdena för tidningarna varierar mycket. Lägst LIX uppnår text 3 i *Sesam*, nämligen 23, och högst LIX uppnår text 2 i *8 sidor*, *8 sidor-web* och *Sesam-web*, nämligen 38. Som diagrammet visar varierar LIX för texterna inom samma tidning mycket från varandra men lägst medelvärde har *Sesam* och *Sesam-web*, runt 30. En reservation som bör göras är att några texter är lite korta (lägst 115 ord) för att ge ett helt tillförlitligt LIX-värde.

Om tidningarnas LIX jämförs med de referensvärden som har redovisats ligger samtliga texter under både Strands och Björnssons medelvärde för tidningsgenren, 39, dvs. medelsvåra texter. Flera texter ligger dock runt medelvärdet för veckotidningsgenren, 36 hos Strand respektive 31 hos Björnson. Några texter ligger också lägre än detta och även lägre än Björnssons medelvärde för barn- och ungdomslitteratur, 27.

Vad gäller LIX uppvisar texterna således olika värden men många uppnår relativt höga LIX-värden för att benämnas lättlästa då de uppvisar likvärdiga värden som vanliga tidningar. LIX kan dock som nämnts inte ge en helhetsbild utan endast indikera på svårighetsgraden.

Långa ord

Andel långord (LO)

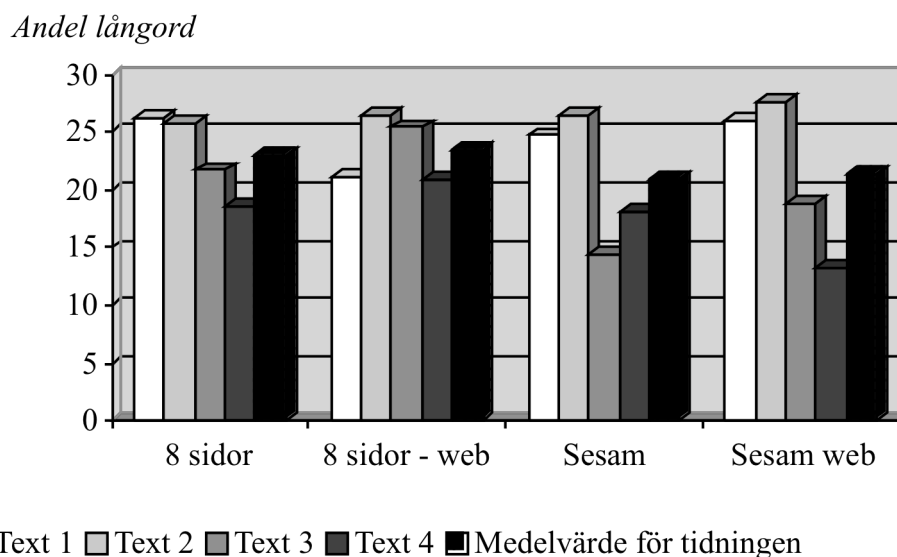

Diagram 2. Andel långord i de olika tidningarna.

Texternas värden för andel långord (LO) varierar mycket. Lägst LO har text 4 från *Sesam-web*, nämligen 13,2 och högst LO har text 2 från *Sesam-web*, nämligen 27,6. Värt att notera är att texterna med lägst och högst LO återfinns i samma tidning. Återigen ligger värdena för *Sesam* och *Sesam-web* lägre än *8 sidor* och *8 sidor-web*, de förstnämnda runt 21 och de sistnämnda runt 23. Det ska dock påpekas att de olika texterna inom de olika tidningarna skiljer sig åtskilligt åt.

Jämfört med referensvärdena för LO ligger samtliga medelvärden under Strands och Björnsons medelvärde för tidningsgenren, 24,4 respektive 25. Några enskilda texter ligger dock över detta medelvärde. Dessutom når några texter upp till värden runt 26 likvärdigt med Strands värde för morgontidningar, 26,4. Vissa texters värden ligger under de lägsta referensvärdena, vilka återfinns i veckotidningsgenren, 22 hos Strand och 19 hos Björnson.

Om endast LO analyseras är de flesta texter inom intervallen för vanliga tidningar vilket därför inte tyder på att de är särskilt lättlästa. Ett undantag är text 3 i *Sesam* samt text 4 i *Sesam-web* vilka har ett lågt LO och därmed är lättlästa utifrån denna aspekt. Även om långa ord ofta tyder på informationstäthet och svårlästhet bör de långa orden undersökas då de inte nödvändigtvis är svåra ord, se vidare om sammansättningar i avsnittet nedan om substantiv.

Enkel nominalkvot

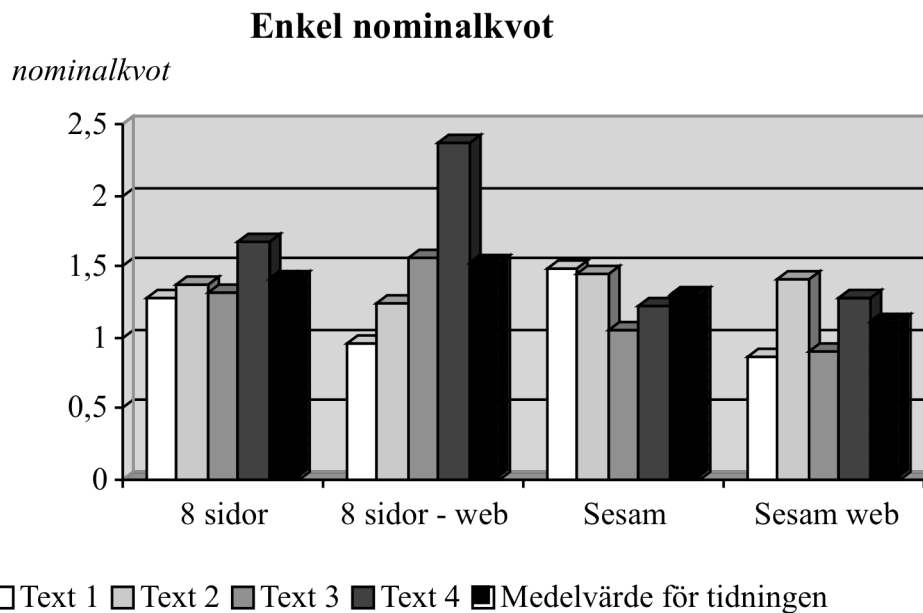

Diagram 3. Enkel nominalkvot i de olika tidningarna.

Vad gäller nominalkvoten varierar resultaten för de olika texterna. Lägst nominalkvot har text 1 från *Sesam web*, 0,86, och klart högst nominalkvot har text 4 från *8 sidor-web*, 2,37. Medelvärdet för de olika tidningarna skiljer sig också åt, *8 sidor* och *8 sidor-web* (1,41 respektive 1,53) ligger högre än *Sesam* och *Sesam-web* (1,30 respektive 1,11).

Medelvärdet för tidningar i Strands undersökning, 1,44, kan jämföras med resultaten för *8 sidor* och *8 sidor-web*. *Sesam* kan istället jämföras med Strands värde för veckotidningar, 1,31, och *Sesam-web* ligger märkbart under dessa värden. Nominalkvotsvärdet på text 4 från *8 sidor-web* ligger dock högt över samtliga referensvärden, vilket kan förklaras genom att denna text innehåller många personnamn och filmnamn.

De undersökta texterna visar sålunda likvärdiga nominalkvotsvärden med vanliga tidningar, vilket återigen inte tyder på lättlästhet men det finns undantag där texter ligger under värdena men även där texter ligger över värdena, varav en mycket högt.

Substantiv

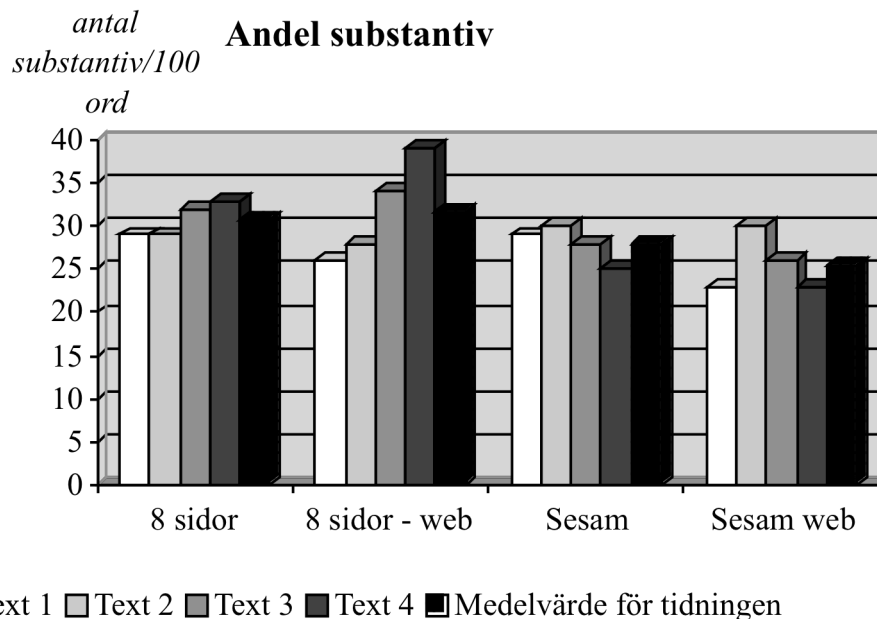

Diagram 4. Antal substantiv/100 ord i de olika tidningarna.

Av tidningarnas ord består mellan 23 % och 39 % av substantiv och värdena varierar återigen mellan tidningar och mellan texter. Lägst andel substantiv/100 ord finns i text 1 och 4 från *Sesam-web* och högst andel substantiv/100 ord finns i text 4 från *8 sidor-web*. Medelvärdet varierar mellan de olika tidningarna. *8 sidor* och *8 sidor-web* ligger båda över 30, 30,8 respektive 31,8, medan *Sesam* och *Sesam-web* ligger under 30, 28,0 respektive 25,5.

Om andelen substantiv som finns i de analyserade texterna jämförs med referensvärdena ligger samtliga tidningars medelvärde över Einarssons medelvärde för skrivna texter, 24,2. Elva av sexton texter hamnar även över värdet för professionella skribenters texter, dvs. 27,1. Fjorton texter ligger över Strands medelvärde för tidningsgenren, dvs. 25,3.

En hög andel substantiv brukar tyda på informationstäthet och därmed försvåra texten, vilket tyder på att de analyserade texterna bör vara svårare än vanliga tidningstexter. En förklaring till detta kan istället vara att substantiv förekommer på bekostnad av pronomen, vilket inte har analyserats men kan exemplifieras genom följande citat från text 4 från *8 sidor*:

Mats är också 34 år. På väggarna i hans rum hänger bilder av bilar och han gillar att läsa tidningen Motorbörser. *Mats* drömmer om en egen bil men först måste han ta körkort. Väg i väg med *Mats* bor Tobbe. (min kursivering)

I citatet upprepas ett egennamn (dvs. ett substantiv) istället för att ett pronomen används.

För att en hög andel substantiv ska leda till en svårläst text behöver dessa substantiv även vara av en karaktär som försvårar läsbarheten, dvs. sammansättningar, abstrakta sub-

stantiv eller ingå i långa nominalfraser. I alla tidningar förekommer substantiv som kan vålla problem för en läsare utan kontextkännedom. Exempel på detta finns i tidningarnas text 1 där många substantiv kan kopplas till politikkontexten. Utifrån min erfarenhet som SFI-lärare är svåra kontextbundna ord följande: *statsminister*, *talman* och *alliansen* (8 sidor), *valmanifest* och *socialdemokraterna* (8 sidor-web), *integration*, *äldreomsorg* och *familjepolitik* (Sesam) samt *välfärd*, *utrikespolitik* och *arbetsmarknad* (Sesam-web).

Substantiven i texterna från 8 sidor är ofta relativt enkla och konkreta med undantag för att kontextbundna ord kan vara svåra att tolka om förkunskaper saknas. Ett substantiv upprepas sällan och ordvariationen är stor. Sammansättningar används sparsamt och utgör endast en tiondel av substantiven. Några sammansättningar kan emellertid försvåra, såsom *integrationsminister*, *fyrverkeriraketer* (båda text 3) och *drömprins* (text 4). Substantiven byggs vid några tillfällen ut till kortare nominalfraser, ofta för att presentera personer, t.ex. ”Centerns ledare Maud Olofsson” (text 1) och ”Rysslands president Putin” (text 2).

I texterna från 8 sidor-web förekommer fler abstrakta substantiv än i 8 sidor. I text 1 finns ord som *valmanifest*, *behandlingar* och *förändring* och i text 3 finns ord som *förbud*, *mobbing* och *diskriminering*. På samma sätt som i 8 sidor är tolkningen av orden stundtals beroende av kontexten, t.ex. filmkontexten i text 4, t.ex. *guldbaggar*, *huvudroll*, *filmgala*. Sammansättningar förekommer på det hela taget oftare i 8 sidor-web än i 8 sidor och utgör mer än en femtedel av substantiven. Nominalfraserna i 8 sidor-web är också fler och längre än de i 8 sidor, bl.a. förekommer fler inskjutna som-satser, t.ex. ”Lisbeth Månsson som är chef för norra skolområdet i Landskrona” (text 3). Nominalfraserna är dock inte av den karaktären att de bör försvåra läsbarheten märkbart.

Substantiven i Sesam är jämfört med de i ovan analyserade tidningarna svårare då de är mer abstrakta och specifika, ofta p.g.a. att ämnena är specifika. Substantiven upprepas emellertid mer, möjligtvis p.g.a. textlängden. För tolkning av orden i Sesam krävs ofta mer omvärldskunskap, t.ex. vad gäller *webb-TV* och *pdf-fil* (text 1), *rättssäkerhet* och *ägarerätt* (text 2), *gruvbolag* och *järnmalm* (text 3) samt *tungviktsboxare* och *fotarbete* (text 4). Andelen sammansättningar varierar mycket mellan texterna men totalt utgör de cirka en sjättedel av substantiven. Sesam innehåller även fler komplexa nominalfraser med inskjutna som-satser som kan försvåra texterna, t.ex. ”cirka 50 procent av alla pengar som staden använder på ett år” (text 2) och ”ett budskap som är bättre än i de andra filmerna” (text 4).

Även många av substantiven i Sesam-web är abstrakta och specifika till sin karaktär men upprepas oftare. Det förekommer ovanligare ord, som enligt min erfarenhet som SFI-lärare kan vålla problem för en ovan läsare, t.ex. *modell*, *utredning*, *avlyssning*, *identitet* och

miljömål (text 1), *övervakningen* och *representant* (text 2), *press-sekreterare*, *generalsekreterare* och *kritik* (text 3) samt *besättning* och *tempo* (text 4). Det finns även långa substantiv som kan försvåra läsbarheten. Sammansättningar förekommer mer sällan än i både *8 sidor-web* och *Sesam*, cirka en sjundedel av substantiven. Av sammansättningarna i *Sesam-web* är några ovanliga, som *resurscentra*, *graffiti-konstnärer* (text 1) och *bananskalshumor* (text 4). Även nominalfraserna kan vara svåra eftersom de flera gånger innehåller som-satser, t.ex. ”de bosniska politiker som vill att Bosnien ska vara med i EU” (text 2) och ”människor på två båtar som tävlar för att hinna först från Stockholm till Göteborg” (text 4).

Verb

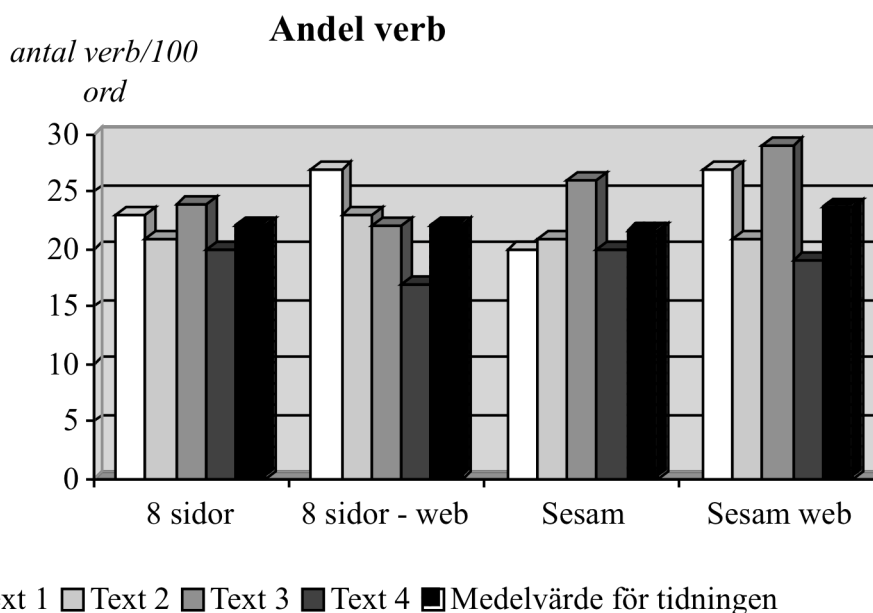

Diagram 5. Antal verb/100 ord i de olika tidningarna.

Antalet verb/100 ord i de olika texterna varierar mellan tidningarna och även mellan texterna. Det lägsta värdet återfinns i text 4 från *8 sidor-web*, nämligen 16,5 och det högsta värdet återfinns i text 3 från *Sesam-web*, nämligen 29,2. Samtliga medelvärden ligger mellan 21 och 24, där *Sesam* ligger lägst och *Sesam-web* ligger högst.

Jämfört med referensvärdena har nästan alla texter ett värde som är högre än den genomsnittliga andelen verb i skrift hos Einarsson och det totala värdet för tidningstexter hos Strand, nämligen 17,5 respektive 17,6. Vidare är medelvärdena i texterna även högre än andelen verb i tal i Einarssons undersökning, nämligen 20,5.

De analyserade texterna har en hög andel verb, dvs. en talspråklig stil, vilket bör bidra till läsbarheten. Som redogjorts för i avsnitt 3.2.1 står ofta den verbala stilen i kontrast till den

nominala stilen vilket inte kan appliceras på dessa texter eftersom de både har många substantiv och många verb. I och med att texterna innehåller många innehållsord, såsom verb och substantiv, är formorden färre vilket har exemplifierats ovan i avsnittet om substantiv. Det har dock inte undersökts om texterna även innehåller många adjektiv och adverb.

En text som kännetecknas av verbal stil behöver för att vara lätt att läsa även innehålla typer av verb som underlättar förståelsen. Vissa texter innehåller verb som betydelsemässigt kan vara svåra, t.ex. p.g.a. politikkontexten *styra*, *bilda*, *granska* och *kräva*. Att använda aktiv form istället för passiv underlättar också läsbarheten av en text. I texterna varierar förekomsten av passiva verb. Några texter saknar passiva verb medan flera texter innehåller ett eller två passiva verb. Text 2 från *8 sidor* och text 2 från *Sesam* har dock 5 respektive 6 verb i passiv form (13 % av alla verb respektive 7 %). De verb som förekommer är emellertid relativt vanliga verb som inte betydelsemässigt bör försvåra läsbarheten.

Grafiska meningar och bisatser

Hittills har fokus i läsbarhetsanalysens legat på ordnivån medan fokus i detta avsnitt ligger på större enheter, grafiska meningar (GM) och förhållandet till makrosyntagmer (MS).

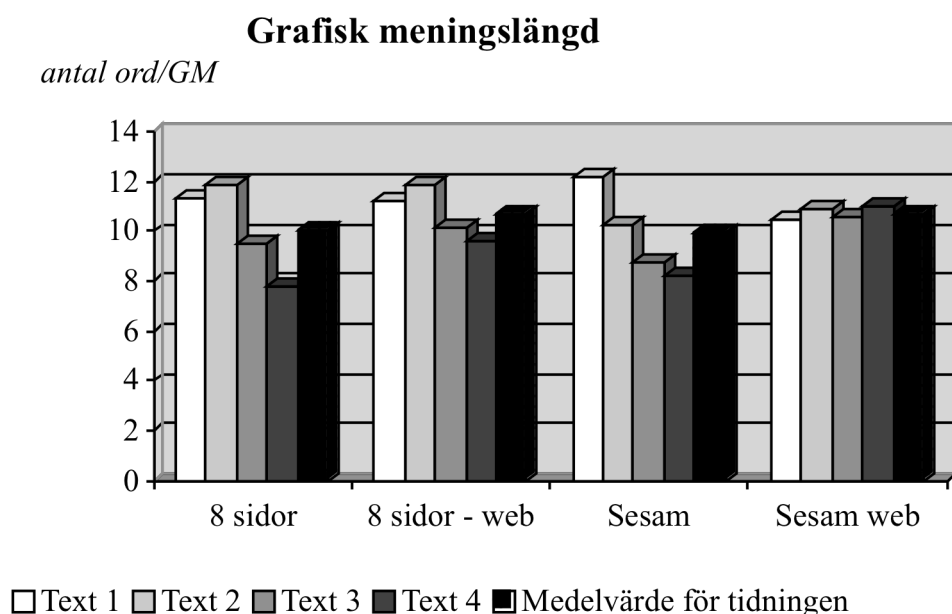

Diagram 7. Ord/grafisk mening i de olika tidningarna.

Tidningarna skiljer sig återigen även om medelvärdena är relativt jämna, från 9,91 ord/GM (*Sesam*) till 10,74 ord/GM (*Sesam-web*). Det lägsta värdet för en enskild text är 7,8 ord/GM (*8 sidor* text 4) och en enskild texts högsta värde är 12,17 ord/GM (*Sesam* text 1).

Om texternas värden jämförs med referensvärdena ligger alla texter under samtliga redovisade värden från Westmans och Strands undersökningar, 13,1 respektive 14,3. Närmaste värdet är Westmans värde för broschyrer, 12,6. Att de analyserade texternas meningar är jämförelsevis korta är alltså klart, vilket inte nödvändigtvis bidrar till att texten blir lättare om tankekedjor bryts upp och samband försvinner.

Relevant att undersöka är även förhållandet mellan GM och MS. GM som är större än MS förekommer flera gånger trots de jämförelsevis korta meningarna. I alla tidningar förekommer anföringssatser placerade både initialt och finalt, vilket gör meningarna längre men därmed inte svårförståeliga. Paratax finns för övrigt inte alls i *8 sidor-web*. I *8 sidor* förekommer ett fåtal MS sammanbundna med 'och' samt 'men'. I både *Sesam* och *Sesam-web* finns fler parataktiska konstruktioner, inte bara med konjunktionerna 'och' samt 'men' utan även 'så' (*Sesam* text 2) och 'för' (*Sesam-web* text 1). De hittills redovisade förekomsterna följer skriftspråkskonventioner men det finns även undantag från dessa. Det förekommer exempel på satsradningar, (*Sesam*: en i text 1 och *Sesam-web*: en i text 1) och också exempel på meningsfragment (MF) (*8 sidor*: 2 MF i text 3 samt 1 MF i text 4, *8 sidor-web*: 1 MF i text 2, *Sesam*: 3 MF i text 4). Huruvida meningsfragment försvårar läsbarheten för en ovan läsare är inte undersökt vidare.

Hittills har dels GM som helhet och dels paratax analyserats. Därutöver kan långa GM även byggas upp av hypotax vilket eventuellt kan försvåra läsbarheten och inskjutna bisatser bör uteslutas i enlighet med resonemangen i avsnitt 3.2.1.

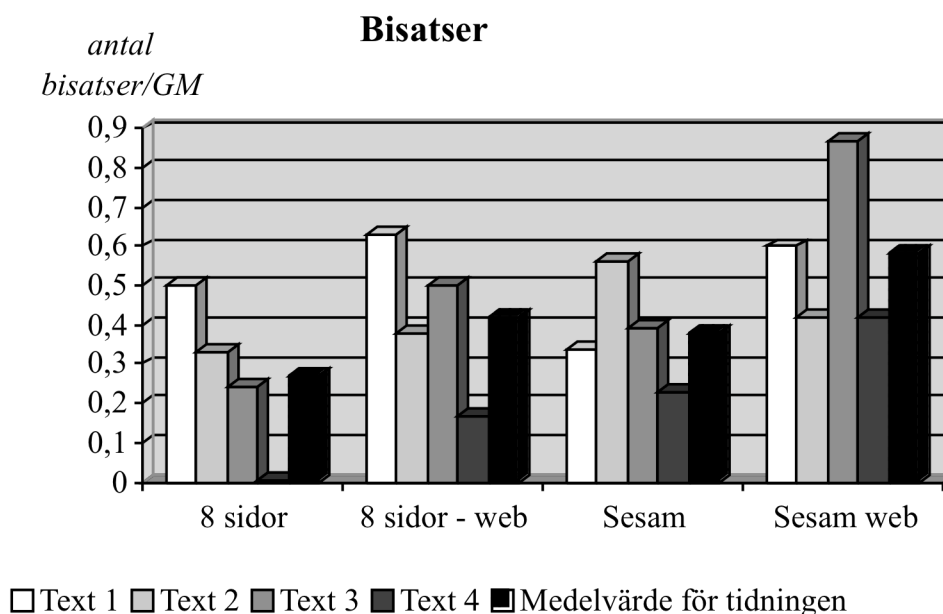

Diagram 8. Bisatser/grafisk mening i de olika tidningarna.

Förekomsten av bisatser varierar mellan de analyserade tidningarna och texterna. Lägst antal bisatser/GM har text 4 från *8 sidor* som endast innehåller en bisats. Högst ligger text 3 från *Sesam-web* som har 0,87 bisatser/GM. Medelvärdena för de olika tidningarna varierar även relativt mycket, från 0,27 bisatser/GM i *8 sidor* till 0,58 bisatser/GM i *Sesam-web*.

Medelvärdena för tre av tidningarna, *8 sidor*, *8 sidor-web* samt *Sesam*, ligger under alla Westmans redovisade värden. Medelvärdet för *Sesam-web* ligger högre än dessa och också över Westmans värde för tidningsgenren, 0,50. Många enskilda texter återfinns dock nära detta värde och kan jämföras med vanliga tidningar. Förekomsten av bisatser i text 3 från *Sesam-web* når t.o.m. nästan Westmans värde för debatttexter, 0,93.

Inskjutna bisatser förekommer i varierande grad. I både *8 sidor* och *8 sidor-web* förekommer få inskjutna bisatser. I många texter från dessa tidningar förekommer inga eller bara enstaka. I *Sesam* finns det lite fler inskjutna bisatser, runt två till tre per text men i denna tidning är texterna längre och bisatserna är fler. Flest inskjutna bisatser har *Sesam-web* där det förekommer ett flertal exempel på inskjutna bisatser i respektive text.

Fundament

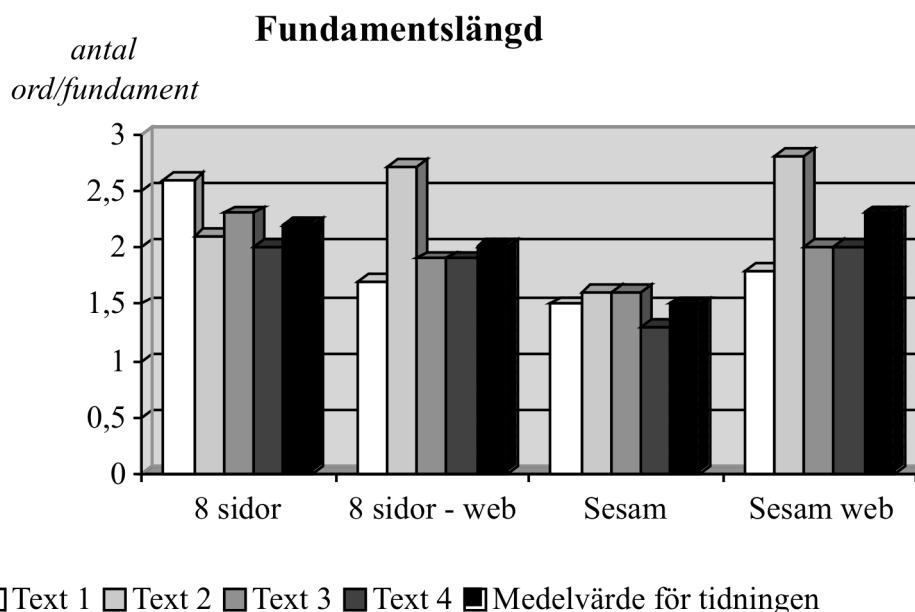

Diagram 8. Fundamentslängd/MS i de olika tidningarna.

Fundamentets längd i MS varierar mellan 1,53 (*Sesam* text 1) och 2,77 (*Sesam-web* text 2) ord. *Sesam* har korta fundament i alla texter och tidningens medelvärde är 1,5 ord/fundament. De tre andra tidningarna har över 2 ord/fundament och *Sesam-web* når högst med 2,33 ord/fundament. I vissa fall fördelar sig orden olika mellan textens enskilda meningar. I text 2

från *Sesam-web* finns det ett fundament med 12 ord vilket gör att snittet för denna text höjs. Medelvärde utan detta fundament blir för denna text istället 2,37. Det långa fundamentet är: ”de bosniska politiker som vill att Bosnien ska vara med i EU”. De andra texterna har dock inga så långa fundament utan hamnar som längst runt 5-9 ord/fundament.

Om texternas fundamentalslängd jämförs med referensvärdena ligger samtliga värden under Westmans medelvärde. Text 1 från *8 sidor*, text 2 från *8 sidor-web* samt text 2 från *Sesam-web* hamnar nära referensvärdet för tidningstexter, nämligen 2,8. Medelvärdena för tidningarna hamnar dock alla långt under detta värde.

Utifrån referensvärdena har alla tidningar högre läsbarhet än vanliga tidningstexter då de är relativt högertunga. Det förekommer trots det vissa längre fundament som leder till komplexitet och kan försvåra läsbarheten och förståelsen.

Det är inte bara fundamentalslängd som inverkar på läsbarheten utan även fundamentstyp.

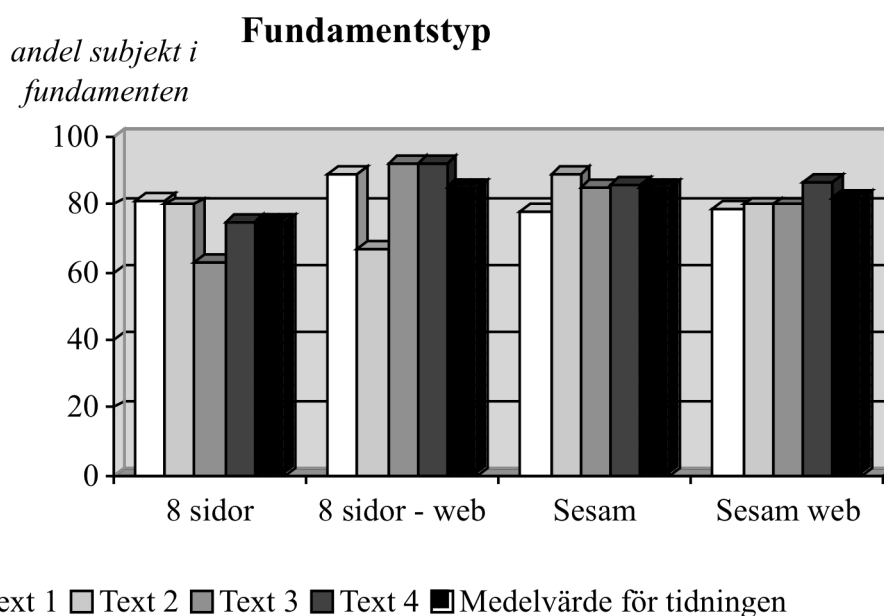

Diagram 9. Fundamentstyp. Den procentuella andelen subjekt i fundamenten i MS i de olika tidningarna. (Då fundamenten i texterna endast innehåller subjekt och adverbial redovisas endast förekomsten av det förstnämnda i diagrammet.)

Som diagrammet visar består de flesta texternas fundament av subjekt. Högst andel subjekt i fundamentet har text 3 och 4 från *8 sidor-web*, 92 %. Lägst ligger text 3 från *8 sidor* med 63 %. Medelvärdena ligger runt subjekt i 80 % av fundamenten.

Den genomsnittliga andelen subjekt i fundamentsposition i texterna är högre än alla de värden Westman redogör för. Hennes värde för tidningstexter är 63 % vilket endast ett fåtal texter ligger nära. Dessutom har Westman inte bara funnit subjekt och adverbial i funda-

mentsposition i sitt material. I de undersökta texterna finns inte något annat satsled än dessa två representerade i fundamenten.

De analyserade texterna har jämförelsevis många subjekt i fundamentalsposition vilket bör underlätta läsbarheten då denna ordföljd är omarkerad. Att inte fler satsled än subjekt och adverbial placeras initialt bör också ge större tydlighet. Det finns trots det några komplexa fundament som består helt eller delvis av en bisats vilket bidrar till att göra meningarna mer vänstertunga och mer svårlästa. I *8 sidor* och *8 sidor-web* sker detta högst en gång per tidning. I *Sesam* sker detta i regel en gång per text medan det i *Sesam-web* sker flera gånger per text. I några texter är det ett fåtal medan det i text 3 är bisatser i cirka 15 % av fundamenten.

Övrigt

Vad gäller övrigt som kan försvåra läsbarheten bör bara enstaka förekomster påpekas. I texterna från *8 sidor* förekommer få siffror och förkortningar. I texterna från *8 sidor-web* förekommer ett fåtal förkortningar som FN och DO. Diskrimineringsombudsmannen skrivs dock ut först och följs sedan av förkortningen. I *Sesams* texter förekommer ett fåtal förkortningar som kan försvåra läsningen. I text 2 finns många siffror som kan kräva omvärldskunskap för att tolkas. Texterna från *Sesam-web* har något fler förkortningar, t.ex. Nato, FN, Bris, EU, IPS. Något som försvårar är t.ex. att när förkortningen Bris används så förklaras det först andra gången det nämns och vissa förkortningar förklaras inte, t.ex. IPS. Dessutom innehåller några av texterna många personnamn vilka kan försvåra om läsaren inte uppfattar dem som namn.

Det är oklart om läsbarheten ökar för att förkortningar skrivs ut. En vanlig förkortning som FN kan vara lättare att läsa och förstå än om ordet är utskrivet. Förkortningen IPS är den minst genomskinliga och bör försvåra läsbarheten.

4.2.2 Begriplighet

För begriplighetsanalysen används de faktorer som presenterades i avsnitt 3.2.2. Då de undersökta texterna är relativt många presenteras resultaten endast övergripande för att få en helhetsbild och för att framhålla de svårigheter som kan förekomma.

Kontext

Gemensamt för de analyserade texterna är att de ska förmedla händelser och information av intresse för deras målgrupp som behöver nyheter på lätt svenska. De olika tidningarna har trots det olika syften med sin produktion. Enligt enkätsvaren är syftet med *8 sidor* och därmed

8 sidor-web att vara ett alternativ till andra tidningar för personer som behöver ett lättläst språk. Syftet med *Sesam* och *Sesam-web* är också att vara ett alternativ på lätt svenska men även att bidra till utvecklingen av läsarnas språk och till läsarnas integrations- och demokratiseringsprocess, dvs. de vill inte förenkla material och utelämna resonemang (se avsnitt 4.1.2).

Vad gäller sändarrollen och mottagarrollen har den förstnämnda kontrollen över utformningen i och med att relationen är en envägskommunikation där läsaren endast kan ge kommentarer i efterhand. Tidningarnas beskrivningar av sina mottagare (se avsnitt 4.1), skiljer sig. Målgruppen för *8 sidor* och *8 sidor-web* är stor och den primära målgruppen är inte personer som pga. ett annat förstaspråk behöver en lättare text vilket istället är *Sesams* och *Sesam-webs* målgrupp. *Sesam* anser trots det att det är svårt att tillgodose behoven för deras heterogena målgrupp. Att textens begriplighet ska underlättas genom att sändaren och mottagaren ingår i samma kontext och har samma referensramar är inte troligt då de två undersökta tidningarna har målgrupper som bl.a. innehåller människor från många olika länder och kulturer. Det är därför inte säkert att deltagarna har samma förhållningssätt till vad som är intressant och bör tas upp. Tidningarna försöker dock delvis anpassa sina resonemang och förklara svårigheter och det finns t.ex. inte några exempel på horisontell intertextualitet som kan vara ett problem för en mottagare med andra referensramar.

Att texterna är tidningsartiklar styr delvis även valet av språklig kod, vilken brukar vara relativt öppen i tidningar för att inkludera alla med intresse av ämnet. Med tanke på stora målgrupper är en öppen kod nödvändig. Viljan att inkludera alla genom ett lätt språk finns uttalat hos tidningarna men som analyserats i avsnitt 4.2.1 kan vissa ordval leda till svårtillgänglighet.

Hittills har det som har behandlats i detta avsnitt varit gemensamt för tidningarna. Skillnader finns dock och nedan behandlas de åtskilda och det ges exempel på svårigheter som bör beaktas. Ofta hanterar tidningarna anpassningen till de stora målgrupperna väl och texterna bör inte vålla stora problem utifrån denna aspekt, men några svårigheter bör belysas. Gemensamt för texterna är att det finns många ord som inte är av allmän karaktär utan är mer specifika. Detta sker särskilt i tidningarnas text 1 som innehåller ord och resonemang kopplade till svensk politik och den pågående valrörelsen. De specifika orden kan vålla stora problem om sändaren överskattar mottagarens förkunskaper, men kan även vara nödvändiga för att beskriva ämnet eller göra analyser och därmed omöjliga att utelämna.

Till en början bygger flera av texterna i *8 sidor* på att mottagaren delar eller förstår de demokratiska värderingar som texternas innehåll vilar på, t.ex. demokrati i koppling till riks-

dagsvalet och jämställdhet (text 1). Vidare nämns svenska orter som Landskrona och Köping vilka inte introduceras ytterligare (text 3 och 4). Ytterligare exempel där deltagarnas referensramar kan vara olika är i text 4, då textens personer ska titta på ”drottningens gamla klänningar”. Att den bestämda formen av substantivet ’drottning’ används tyder på att sändaren har en viss drottning i åtanke vilken inte nödvändigtvis alla mottagare delar.

I texterna från *8 sidor-web* återkommer några av aspekterna i *8 sidor*. Detta är rörande de värderingar som finns i det svenska samhället, t.ex. synen på kärnvapen och varför FN inte ska använda våld mot Nordkorea (text 2) eller varför det är diskriminering att elever i Landskrona inte får tala sitt hemspråk i skolan (text 3). Dessutom finns det exempel där referensramar kan skilja sig åt, t.ex. introduceras inte Göran Persson (text 1) och inte heller svenska skådespelare eller filmpriset Guldbaggen (text 4). Det finns exempel på att de rådande värderingarna i samhället istället förklaras genom att attityder explicitgörs, t.ex. ”Om ett nytt land skaffar kärnvapen blir världen *farligare*. Särskilt när det är ett *odemokratiskt* land som Nordkorea som tidigare har hotat med krig.” (min kursivering, text 2)

Vidare vilar även texterna från *Sesam* på demokratiska värderingar där aspekter som rättssäkerhet, diskriminering och mänskliga rättigheter ses som naturliga (text 2) och där Sveriges politiska system inte förklaras (text 1). Dessutom finns det exempel på att förkunskaper om samhällets organisation förutsätts t.ex. i diskussionen om vem som ska betala tunnelbygget under Kiruna, staten, LKAB (dvs. ett statligt företag) eller kommunen (text 3). Förståelsen av text 4 försämras för de läsare som inte har sett de tidigare filmerna om Rocky. I denna text förutsätts förkunskaper om dessa filmers innehåll även om de bitvis förklaras. Dessutom finns det i texten luckor där det är svårt att förstå vad som åsyftas även för en van läsare, t.ex. om Rocky är en påhittad datoranimerad person eller en verklig, eller om Stallone både har skrivit, regisserat samt medverkat i filmen.

Slutligen vilar även texterna i *Sesam-web* på demokratiska värderingar. I text 1 om socialdemokratisk politik förklaras partiets ståndpunkter tydligt, men det finns också ståndpunkter som kan vara svåra att uppfatta för en läsare med andra referensramar, t.ex. varför det är viktigt att ge tidningar presstöd. Olika referensramar kan försvåra text 3 där barnens rätt i samhället ses som självklar när man inte vill flytta elever mellan skolor som ett straff. Det finns fler exempel då referensramar och kunskaper förutsätts i text 2 om valet i Bosnien där kunskaper om situationen i forna Jugoslavien och motsättningar mellan folkgrupper förutsätts. Frågan är vem denna text är skriven för då en person med förkunskaperna troligtvis efterfrågar ett mer utförligt resonemang. Text 4 har i relation till kontexten ett problematiskt ämnesval genom att försöka förklara varför uppföljaren till en typiskt svensk film är rolig

genom att referera till den första filmen och förklara den för personer som inte har sett den. Talande nog står det i texten: ”Man måste nästan se Göta Kanal för att förstå det roliga i Göta Kanal 2”. Att sändaren och mottagaren inte har samma referensram är klart för sändaren som försöker förklara, vilket istället leder till omständliga förklaringar som försvårar texten.

Makrostruktur

En tydlig makrostruktur genom tydlig disposition och segmentering, bidrar till att öka en texts begriplighet. Både dispositionen och segmenteringen av texterna varierar mycket i textmaterialet, och problematiskt är att disposition och segmentering inte används för att framhålla textens budskap vilket är särskilt viktigt då ovana läsare är målgruppen.

Till en början är texterna från 8 *sidor* relativt korta vilket underlättar för att få ett helhetsperspektiv. Två av texterna, text 2 och text 4, har en tematisk disposition med tydlig introduktion och konklusion samt väl avgränsade aspekter däremellan. I text 1 och text 3 framträder inte dispositionen lika tydligt utan aspekter blandas och tids- och temadisposition blandas. Vad gäller styckeindelning finns både tydliga och mindre tydliga exempel. Ofta utgörs ett stycke endast av en ensam replik, vilket lyfter fram replikerna som extra viktiga. Styckena är relativt korta trots att de är rika på information och innehåller olika aspekter. Detta gör dem svåra att sammanfatta i en mening och att svåra att förstå vilken funktion de fyller. Segmenteringen kan därför göras tydligare och en sammanfattande mening kan infogas för att framhålla sammanhangen.

Vad gäller texterna i 8 *sidor-web* varierar dispositionen. I de tre första texterna presenteras först ämnet innan det fördjupas och förklaras vilket bidrar till en tydlig disposition. Text 4 saknar en introduktion av textens innehåll men har sedan en tydligt utförd additiv disposition där olika aspekter som kompletterar varandra tas upp. Texternas avslutningar är dock inte lika tydliga. Det finns även tillfällen då dispositionen kan bli tydligare genom omstrukturering. Segmenteringen skiljer sig även åt mellan texterna. Precis som i 8 *sidor* utgörs några stycken av en ensam replik som inte har en tydlig koppling till det föregående stycket. Det finns även repliker där talaren introduceras först i den finala anföringssatsen. Några stycken innehåller dessutom för mycket eller för lite av aspekterna. Därmed skiljer det sig om stycket kan sammanfattas i en mening.

Även texterna i *Sesam* har olika uppbyggnad. De tre första har det gemensamt att de inleds med en ingress som förklarar textens innehåll och som gör att läsaren redan i början vet vad texten handlar om. Ingressen förklaras sedan och fördjupas i resten av texten. Trots en tydlig inledning har inte alla texter en tydlig disposition i resten av texten. I text 1 är dock

dispositionen tydlig där ingressen följs av en tematisk additiv disposition där olika aspekter av ämnet utvecklas för att sedan utmynna i en konklusion. Detta mönster följs inte i text 2 och 3. Text 4 har ingen ingress men följer i övrigt en i recensioner relativt vanlig tematisk emfatisk disposition, vilken börjar med att filmens bakgrund belyses, fortsätter med att filmens handling förklaras för att sedan avslutas med ett omdöme av filmen. I *Sesam* finns en dubbel styckeindelning där stycken markeras både med blankrad och med indrag. Denna dubbla styckeindelning bidrar till otydlighet även om de var för sig fyller sina funktioner.

Slutligen påminner dispositionen och segmenteringen i *Sesam-web* den i *Sesam* genom att varje text inleds med en ingress. Efter ingressen följer sedan tematisk disposition där olika aspekter från ingressen fördjupas och andra aspekter tillkommer. I text 3 används den jämförande dispositionen där olika åsikter presenteras och ställs emot varandra. I de övriga texterna används inte en lika strukturerad disposition utan styckena är korta och svåra att sammanfatta i en mening. I många av texterna skulle materialet och styckena tjäna på en omstrukturering för att förtydliga styckenas funktioner. Text 3 har trots sina korta stycken en relativt tydlig styckeindelning förutom att varje replik markeras med ett nytt stycke.

Makrostrukturen innefattar även rubrikerna vilka i samtliga texter endast utgörs av en huvudrubrik och inga underrubriker. För att rubriken ska bidra till begriplighet bör den ha en tydlig koppling till texten samt ge förförståelse för textens innehåll.

I *8 sidor* är rubrikerna för både text 3 och 4 relativt öppna och sammanfattar textens innehåll, ”Eleverna får bara prata svenska” respektive ”Fyra vänner i en annan del av Köping”, medan rubrikerna för text 1 och 2 i huvudsak är kopplade till delar av textens innehåll, ”Reinfeldt funderar på sin regering” respektive ”Mördades Politkovskaja för sina kritiska artiklar?”. Rubriken för text 2 kan användas för att väcka intresse till fortsatt läsning men ämnet återkommer endast i ett fåtal meningar i texten. Rubrikerna fungerar dock utifrån att ge förförståelse. Däremot är en svårighet att rubrikerna ofta kräver kontextkännedom för att förstås men är för korta för att kunna förklara kontexten. Rubriken för text 3 fungerar bra utifrån båda perspektiven, att spegla textens innehåll såväl som att ge förförståelse.

Rubrikerna i *8 sidor-web* påminner om dem i *8 sidor*. Två av rubrikerna är precisa och täcker in textens innehåll, som ”Nordkorea straffas för kärnvapen” (text 2) och ”Språkförbudet kan vara diskriminering” (text 3) medan de andra två speglar delar av respektive texts innehåll, ”Göran Perssons löften kostar 25 miljarder” (text 1) och ”Förortsungar fick fem filmpriser” (text 4). Rubrikerna för text 2 och 3 ger bra förförståelse vad texten avhandlar. Rubriken för text 4 visar vad texten innehåller men kan vara svårtolkad då det inte framgår att

ordet 'förortsungar' är en filmtitel. Rubriken för text 1 kan försvåra genom att vara abstrakt och peka på att det är löften som kostar pengar.

Rubrikerna i *Sesam* är alla mer exakta genom att de täcker in hela textens innehåll men är därmed mer allmänt hållna. De ger läsaren förförståelse genom att styra tankarna i rätt riktning. Rubriken "Partier informerar på olika språk" (text 1) ger läsaren information om precis vad som kan förväntas finnas i texten. Rubriken "Borgmästaren i Caracas vill bygga bostäder på golfbanor" (text 2) är svårare då den kräver omvärldskunskap även om den beskriver innehållet väl. Nästa rubrik "Kiruna ska flyttas" (text 3) kan tyckas märklig men är helt korrekt och en väl vald rubrik om bara läsaren vet var Kiruna ligger. Slutligen är rubriken "Rocky tar på sig boxhandskarna igen" (text 4) en rubrik som kan förtydligas för de läsare som inte känner till Rocky.

Till sist är rubrikerna i *Sesam-web* av olika karaktär. Rubriken "Ny vild jakt på Göta Kanal" (text 4) täcker in innehållet i texten men kräver kontextkännedom för att ge förförståelse. Rubriken "Elever som mobbar kan tvingas byta skola" (text 3) ger förförståelse men täcker endast in delar av textens innehåll. Nästa rubrik "Valet i Bosnien handlade om kriget, inte om framtiden" (text 2) fokuserar endast på en del av texten men pekar ändå på konflikten som redogörs för och ger därmed viss förförståelse. Den sista rubriken "Rätten till arbete är viktigast, säger socialdemokraterna" (text 1) placerar emfas på en aspekt. Texten i övrigt relaterar inte till rubriken vilket gör att rubriken inte ger förförståelse för textens innehåll.

De aspekter som redogjorts för kan även relateras till texternas tema. Ett sätt att öka begripligheten är att explicitgöra makrotemat i rubriken, men många texter har följaktligen en rubrik som endast speglar en del av textens innehåll och inte presenterar makrotemat. Det finns dock även välfungerande rubriker, särskilt i *Sesam* där samtliga texter har en rubrik, som väl beskriver makrotemat i texten. Däremot finns det näst intill motsatsen i text 1 från *Sesam-web* där makrotemat 'Socialdemokraternas åsikter' står i kontrast till rubriken där endast en åsikt framhålls. Ytterligare ett sätt att framhålla makrotemat görs i *Sesam* och *Sesam-web* som båda använder en ingress, vilket ger förförståelse för texten. Något som försvårar uppfattningen av texternas makroteman men än mer deras mikroteman är den otydliga segmenteringen som finns i texterna, vilket gör det svårt att utläsa vilket som är temat.

Mikrostruktur

Alla texter tjänar på att ha en god mikrostruktur, och det som är bra för en van läsare blir näst intill nödvändigt för en ovan läsare då denna p.g.a. begränsade förkunskaper kan ha problem att göra de inferenser som behövs för förståelsen. I de undersökta texterna finns det exempel

på bra och mindre bra mikrostruktur. De korta meningarna i texterna bidrar till att underordnande konjunktioner förekommer sparsamt och sambanden inte är explicita på flertalet ställen i texterna. Problemet med detta är att sambanden istället måste ersättas av inferenser som läsaren får dra för att förstå hur meningarna hänger ihop. Om olika textbindningar samverkar kan emellertid en bristande konnektivbindning kompletteras med en god referensbindning eller tematisk bindning.

Eftersom textbindningen i *8 sidor* och *8 sidor-web* påminner mycket om varandra redogörs de för tillsammans. Det finns som nämnts exempel på god textbindning i texterna. Här är en välfungerande referensbindning, där referensen varierar och återkommer:

Moderaternas ledare Fredrik Reinfeldt har mycket att fundera över. I nästa vecka ska han berätta vilka som ska vara med i hans nya regering. Lite mer än en vecka senare ska den nya regeringen vara överens om hur den ska styra Sverige och hur den vill använda Sveriges pengar. (*8 sidor* text 1)

Det finns även flera exempel i texterna där konjunktionen 'men' används för att förtydliga det adversativa sambandet, t.ex. "Länderna i FN är ännu inte helt överens om vilka varor straffet ska gälla. Men de är överens om att inte använda våld mot Nordkorea" (*8 sidor-web* text 2). Även om 'men' förekommer är exemplen på explicita bindningsord få vilket gör sambanden implicita. Det finns även andra exempel på en mindre bra textbindning vilken kan indelas i olika kategorier. För det första innebär korta meningar ofta att sambandsord inte används, t.ex. "Före jul vägrade några tjejer att gå till skolan. De ville protestera mot mobbningen" (*8 sidor* text 3). För att förstå sambandet mellan dessa två meningar krävs inferenser av läsaren vilket kan leda till att olika läsare gör olika inferenser. För det andra leder uppdelningen i korta meningar och bristen på sambandsord till syftningsproblem eller syftningsfel, t.ex. "Många tror att Politkovskaja mördades för sina artiklar om Rysslands krig i Tjetjenien. Hon har avslöjat att ryska soldater använt mycket våld mot oskyldiga människor i Tjetjenien. Det har gjort många ryska politiker och militärer arga" (min kursivering, *8 sidor* text 2). För det tredje finns det referensbindningar där det är tveksamt om en läsare med bristande förkunskap förstår kopplingen mellan referenterna, t.ex. "*Socialdemokraternas* förslag kostar 25 miljarder kronor. Men det är inte klart när staten har råd med det. *Göran Persson* säger att det nog inte kommer att bli några förändringar det första året efter valet" (min kursivering, *8 sidor-web* text 1). För det fjärde finns det exempel på att ett tema bryts och ett nytt används utan introduktion, vilket kan benämnas ett brott i tema/rema-principen. Detta finns ett fåtal exempel på mellan meningar, t.ex. "Skolans rektor säger att förbudet ska hindra att elever pratar illa om

lärare eller andra elever på ett främmande språk. Det har varit stora problem med bråk och mobbning på skolan det senaste året” (8 *sidor-web* text 3).

Då även *Sesam* och *Sesam-web* påminner mycket om varandra presenteras även de tillsammans. Båda tidningarna har i jämförelse med tidningarna ovan längre meningar och fler explicita bindningsord, vilket underlättar förståelsen. Variationen på bindningsorden är större, t.ex. ’men’, ’dessutom’, ’däremot’ och ’trots att’. Frågan är dock om de är för svåra för att öka begripligheten, t.ex. ”Men utredningar visar att det inte är fler som sjukskriver sig. *Däremot* är de sjukskrivna sjukare och måste vara hemma längre tid” (min kursivering, *Sesam-web* text 1). Det är inte bara längre meningar i dessa tidningar, utan det förekommer även fler upprepningar och variationer av ord vilket gör att referensbindningarna stärks. Det förekommer i dessa tidningar trots det samma svårigheter som har redogjorts för ovan. Även om variationen av bindningar är större finns det exempel på implicita samband, dvs. bindeord används inte. Ordet ’eftersom’ hade t.ex. förtydligat sambandet mellan meningarna i: ”Gruvbolaget vill ta fram malmen. Just nu är det höga priser på järnmalm i världen” (*Sesams* text 3). Vidare finns det även exempel på syftningsproblem eller syftningsfel, t.ex. ”Man flyttar inte allt på en gång. Man flyttar staden efter hur LKAB bryter järnmalm. *Det* kommer att ta många år” (min kursivering, *Sesam* text 3). Det finns även exempel på att referensbindningarna kan vara vaga för en läsare med bristande förkunskaper, t.ex. ”*Socialdemokraterna* vill samarbeta mer med EU och arbeta mycket inom EU. Vänsterpartiet tycker att EU är dåligt. I miljöpartiet tycker man mer olika om EU. *Göran Persson* vill hellre samarbeta med miljöpartiet än med vänsterpartiet” (min kursivering, *Sesam-web* text 1). Slutligen förekommer också brott mot tema/rema-principen, t.ex. ”Boxning är annars inte så inspirerande på film. Den pampiga musiken ger extra krydda till filmen” (*Sesam* text 4). Dessutom gör de korta meningarna framställningen omständlig. Istället kan relativa pronomen användas för att öka begripligheten, t.ex. ”Rocky har en son tillsammans med henne. Sonen heter Robert. Rocky vill träffa sin son” (*Sesam* text 4) kunde ha uttryckts ’Rocky och hon har en son, som heter Robert och som han gärna vill träffa’.

Text 4 från *Sesam-web* bör lyftas upp separat då textbindningen på flera sätt kan vålla problem även för en van läsare med förkunskaper. Det finns exempel på en svag referensbindning med en tvetydig referent, t.ex. ”En besättning består av två rika killar som har en pappa från Italien. Den andra besättningen består av en kille och en tjej. *Killens* pappa äger en båtfirma” (min kursivering). Konnektivbindningar kan förtydliga sambandet i t.ex: ”Göta Kanal 2 liknar Göta Kanal. Två besättningar på två båtar tävlar om att komma först från Göteborg till Stockholm” (Är det handlingen i båda filmerna eller bara i Göta Kanal?).

Vidare används Göta Kanal för att referera både till filmen och till kanalen utan att bytet markeras explicit:

Filmen Göta Kanal handlar om människor på två båtar som tävlar om att hinna först från Stockholm till Göteborg. Göta Kanal är en kanal genom Sverige. Man behöver inte åka runt hela kusten för att komma från Stockholm till Göteborg med båt. Man kan åka båt genom landet istället.

Besättningen i den ena båten har inte så mycket pengar.

I övrigt finns det även många exempel på god textbindning i texterna där sambanden är explicita genom att konnektiver har använts, referensbindningen är sammanhängande och tema/rema-principen följs. Detta bidrar till att göra texterna begripliga.

Relation

Begreppet relation avser textens samspel med läsaren uttryckt i språkhandlingar och attityder.

Kännetecknande för de analyserade texterna är att de framförallt består av påstående kompletterat med repliker. Påståendena hålls oftast objektiva och åsikter framhålls i replikerna. Att subjektiva åsikter finns i repliker är ett sätt att låta personer komma till tals i den annars relativt objektivt hållna redogörelsen. Att det är en persons åsikt är tydligt då de inleds av tankstreck och kompletteras med en anföringsats. Undantag från mönstret med påstående och repliker finns när frågor förekommer, använda som stilgrepp. Exempel finns i *Sesams* text 4: ”Vad handlar den här Rocky-filmen om?”, ”Vem ska vinna? Mason Dixon med sina snabba nävar och sitt skickliga fotarbete? Eller Rocky, som har sin känsla, passion och sin kraft?”. Dessa används för att introducera ett ämne och engagera läsaren i det.

Det förekommer vid några tillfällen även värderingar eller mer personliga inslag i den annars relativt objektivt hållna texten. Detta är nästan uteslutande när syftet är att förklara hur andra ser på aspekten och vilka värderingar som råder i samhället. På så sätt förklaras åsikter och ett ords konnotationer. Exempel på detta finns i texterna (mina kursiveringar): ”*Det är viktigt att de [KD, FP och C] också blir nöjda*” (8 sidor text 1), ”*Om ett nytt land skaffar kärnvapen blir världen farligare. Särskilt när det är ett odemokratiskt land som Nordkorea*” (8 sidor-web text 2), ”*Regissören Jesper Ganslandt kan kanske trösta sig med*” (8 sidor-web text 4), ”*Vad handlar den här Rocky-filmen om? Om boxning förstås.*” (*Sesam* text 4), ”*Det är besvärligt för socialdemokraterna*” (*Sesam-web* text 1). Dessutom förekommer värderingar i recensionerna för att ge omdömen. Däremot framgår det inte alltid explicit att detta är åsikter vilket inte säkert är klart för en ovan läsaren och det samtidigt finns andra svårigheter som ordval eller metaforer: ”*Den pampiga musiken ger extra krydda till filmen*” (*Sesam* text 4).

Vid några tillfällen förekommer vissa pronomen som inte förväntas finnas med, t.ex. (mina kursiveringar): ”Vi fick se Linda och de andra” (8 sidor text 4) och ”Sverige ska nå 16 miljömål, men vi har bara nått 9” (Sesam-web text 1). Detta bör inte störa en läsovan läsare utan kanske snarare engagerar läsaren i ämnet.

5 DISKUSSION

Ett av syftena med denna uppsats är att belysa vilka intentioner de som arbetar med lättlästa tidningar har när de gör sina tidningar. Ett annat syfte är att undersöka läsbarheten och begripligheten i lättlästa tidningstexter och se om en lättläst text kan bli ännu lättare att läsa och förstå för invandrare som har börjat lära sig svenska som ett andraspråk. I detta avsnitt diskuteras vilka intentioner de som arbetar med lättlästa tidningar har i relationer till vilka drag för lättlästhet som de analyserade texterna har kopplat för att leda fram till vad som bör beaktas för att göra en text ännu lättare att läsa och lätt att förstå. Då denna uppsats syfte inte är att undersöka skillnader mellan tidningarna kommer dessa inte att specifikt tas upp. Värt att notera är dock att tidningarnas pappersutgåva och nätupplaga inte skiljer sig utmärkande från varandra utan att dessa snarare påminner om varandra och därför behandlas tillsammans.

Även om texterna skiljer sig åt är helhetsintrycket av texternas läsbarhet att de kan bli mer lättlästa. Flera värden är som nämnts relativt höga och ligger i nivå med vanliga tidningstexter, vilket betyder att de inte skulle vara lättare att läsa än vanliga tidningstexter. LIX-värdena ligger endast lite under värdena för vanliga tidningstexter. Tidningarnas medelvärde för andelen långord ligger också bara lite under eller i nivå med vanliga tidningstexter. Andelen substantiv är också hög, vilket inte heller tyder på lättlästhet. Substantiven kan dock möjligtvis förekomma på bekostnad av pronomen. Vad gäller LIX, LO och andel substantiv ligger *Sesam* och *Sesam-web* lägre än *8 sidor* och *8 sidor-web*. De förstnämnda innehåller dock något svårare och ovanligare substantiv än de sistnämnda, vilket har visats i resultatdelen. Ordens svårighetsgrad är inte endast beroende av ordens längd eller om de är sammansättningar utan ett ords svårighetsgrad är även en bedömningsfråga som dessvärre inte kan speglas genom ett framräknat värde. I denna uppsats har jag för att bedöma detta utgått från min erfarenhet av vilka ord kursdeltagare på SFI brukar uppfatta som svåra. Vad som skulle kunna förtydliga detta vore en undersökning där andraspråksinlärare ingår, vilket dock inte ryms i denna uppsats. Texterna har inte bara en hög andel substantiv utan även en hög andel verb vilket snarare tyder på låg informationstäthet. Substantiven förekommer alltså inte på bekostnad av verben utan snarare används både substantiv och verb, dvs. innehållsord istället för formord. Att använda sig av fler innehållsord istället för formord

kan innebära att texterna blir lättare att förstå då dessa ord ofta är lättare att begripa men samtidigt försvinner de relationer som formorden ofta uttrycker. De verb som finns i regel lätta och framförallt i aktiv form. Vad gäller värdena för nominalkvoten ligger återigen *Sesam* och *Sesam-web* lägst men trots det i nivå med vanliga tidningar. De värden som hittills har diskuterats tyder således inte på att tidningarna skulle vara lättare än vanliga tidningstexter.

Det finns likväl värden som ligger under värdena för vanliga tidningar och tyder på att texterna är lättlästa. Den genomsnittliga meningslängden är kortare trots att både paratax och hypotax förekommer. Som nämnts tidigare kan korta meningarna bidra till att texterna blir lättare att läsa då en kort mening är lätt att få helhetsperspektiv på. Det förekommer dock exempel på satsradning och meningsfragment, vilka bör motverka att läsaren får ett helhetsperspektiv på meningen. Frågan är dock om, och i så fall hur, dessa försvårar för en läsare med mindre kännedom om de svenska skriftspråkskonventionerna utan snarare stör en van läsare mer. De korta meningarna är inte nödvändigtvis enkla då de kan medföra förenklingar och uteslutningar vilket gör att tankekedjan bryts och samband försvinner, vilket det finns exempel på i texterna. Bisatser är relativt få men inte mycket färre än i vanliga tidningar, och det förekommer flera inskjutna bisatser vilket inte bör finnas i en lättläst text som redogjorts för i avsnitt 3.2.1. Något som inte nämns i den litteratur som redogörs för i avsnitt 3.2 är huruvida anföringssatser kan försvåra eller förenkla en text. I texterna finns flera exempel på anföringssatser, både initiala och finala. De initiala anföringssatserna med en presentation av talaren borde underlätta läsningen då bakgrund tydliggörs i början. De finala borde kunna vålla problem då presentationen följer efter en lång replik, vilket förekommer i texterna. Det är även möjligt att en ovan läsare inte uppfattar att tankstreck markerar repliker och därför kan en initial anföringssats förtydliga detta. Även fundamenten är kortare i de undersökta texterna än i vanliga tidningar och de består till stor del av subjekt och i övrigt bara adverbial vilket bör göra texterna lätta att läsa. Det förekommer inte heller många förkortningar, siffror eller namn som försvårar förståelsen och gör texterna svårlästa.

I relation till begreppet läsbarhet uppvisar texterna således delvis drag som tyder på att de är i nivå med vanliga tidningstexter och delvis drag som tyder på att de är mer lättlästa än dessa. Det som är värt att uppmärksamma är att det som stör en van läsare inte nödvändigtvis stör en ovan läsare, särskilt om uppfattningar om skriftspråkskonventioner eller genre skiljer sig. Då personer som lär sig svenska ibland har ett annat alfabet eller är analfabeter kan möjligtvis andra aspekter än de som normalt används i textanalyser försvåra texten. Tidningarnas intentioner är att ha ett lite enklare språk som blir lätt att läsa och förstå. Språket i båda tidningarna är som diskuterats ovan i vissa fall lättare än vanliga tidningar men inte helt

igenom. Båda tidningarnas enkätsvar visar dock att man ser det som viktigt att vara konkret vilket även stöds av analyserna i denna uppsats. Substantiven och verben i båda tidningarna är ofta konkreta och verben står oftast i aktiv form vilket gör texten lättare. *Sesam* kommenterar att de inte vill förenkla texten genom utelämnningar, vilket kan förklara att texterna stundtals ligger i nivå med vanliga tidningar. Det innebär en balansgång mellan intentionen att göra en intressant text samtidigt som ordförråd och syntax är enkla. *Sesam* kommenterar att de skriver för dem som har ”vuxit ur” 8 *sidor* och att *Sesam* därmed är svårare än 8 *sidor*, vilket dock inte speglas i de värden som har presenterats i denna uppsats. Det som gör *Sesam* svårare är enligt analyserna att svårare ord används och att sambanden mellan meningarna är lite mer komplicerade. De når dock inte upp till vanliga tidningar och är på så sätt på lättare svenska.

Hur lättlästa är då texterna i relation till begreppet begriplighet? Kontexten för de olika tidningarna skiljer sig i och med att de har olika syften och målgrupper vilka påverkar utformningen. Med tanke på de båda tidningarnas heterogena målgrupper bör åsikten om vad som är intressant och tas upp inte bara skilja mellan sändare och mottagare utan även läsare emellan. Viljan att inkludera alla finns emellertid uttalad och de båda informanterna redogör för olika strategier och är medvetna om problem som kan uppstå. 8 *sidor* har en stor målgrupp som kan vara svår att tillgodose. *Sesam* nämner också att det är svårt att täcka in alla och att ”blinda fläckar” finns. Svårigheten är att täcka in stora målgrupper utan att texten antingen blir för kortfattad och svår eller för lång, utförlig och därmed omständlig. Informanternas medvetenhet gäller även valet av språklig kod som likväl ofta är styrd av de ämnen som behandlas vilka kräver svåra ord. Ordens betydelse är troligtvis inte det största hindret om läsaren bara kan använda lexikon. Det som kan innebära problem med kontexten är snarare underliggande värderingar. Kontexten förklaras ofta men förklaringar blir stundtals krångliga. Några artiklar behandlar ett ämne med ”svenska kontextramar”, t.ex. en typiskt svensk film, vilket gör att kontexten blir svår att förklara på ett bra sätt och utesluter därmed mottagare. Kulturkontexten är både svår att förklara och synliggöra. Ord kan förklaras, meningar kan byggas om, konnektiver kan infogas etc. men textens underliggande mönster bygger på att skribenten är medveten om målgruppens referensramar så väl som sina egna.

Som visats ovan kan makrostrukturen vara ett hinder för begripligheten. I båda tidningarna är dispositionen ofta rörig. Segmenteringen är otydlig då styckena innehåller flera aspekter eller bara delar av en aspekt och därmed är svåra att sammanfatta. Det finns även problem med dubbel styckeindelning och med stycken som utgörs av en ensam replik. Exempel på bra makrostruktur som stöder innehållet finns i texter där en tydlig ingress eller inledning inleder texten, en konklusion avslutar texten och styckena däremellan kan

sammanfattas i en kärnmening. Detta finns det exempel på i texter hämtade från *Sesam*, och detta är något som informanten från denna tidning även tar upp som en viktig aspekt att tänka på. Utöver disposition och segmentering bör rubriken ge förförståelse för texten. Rubrikerna i de analyserade texterna är av olika karaktär. Många rubriker är svåra och speglar bara en del av texten och ger inte förförståelse. Vissa rubriker är svåra då omvärldskunskap krävs för tolkningen. Rubriker används för att väcka intresse, men frågan är om detta bör göras i en lättläst text om det sker på bekostnad av tydlighet. I mitt arbete som SFI-lärare upplever jag att kursdeltagare har stora problem att tolka rubriker p.g.a. den korta formen och att specifika ord används för en komprimerad och kärnfull rubrik. En bra rubrik bör därmed även vara noggrant utformad och spegla hela texten för att underlätta begripligheten.

Mikrostrukturen i texterna fungerar delvis, men det finns brister vilka oftast förekommer då sambanden är implicita. Analysen har visat att specifika svårigheter kan uppstå som utelämnade samband, syftningsfel eller syftningsproblem, otydlig koppling mellan referenter och brott mot tema/rema-principen. I enkätsvaret från informanten på *Sesam* kommenteras att språket måste anpassas i textbindningen och att sammanhangen måste vara tydliga. Dessa syns i och med att sambanden i *Sesam* i regel oftare är explicita än de är i *8 sidor*, då de förstnämnda har längre texter och nya teman inte introduceras lika ofta. Emellertid finns risken att de sambandsord som används kan vara svårförståeliga. Som nämnts ovan kan formord vara svårare att förstå än innehållsord, men om formord utelämnas blir ofta sambanden mellan meningar svåra. Skribenten får därmed göra en avvägning om texten ska innehålla lite svårare sambandsord för tydliga kopplingar eller om dessa ska utelämnas för att underlätta läsningen, vilket medför att kopplingarna blir implicita och inferenser måste göras för tolkningen av innehållet. I texterna finns exempel på korta meningar som kunde ha gjorts om till en lång med ett sambandsord. Istället leder de korta meningarna till omständliga förklaringar som kan försvåra begripligheten. Att en kort mening alltid skulle vara lättare än en lång är inte sant, då två korta meningar med ett implicit samband ofta är svårare än en lång mening där sambandet är explicit.

Slutligen kan repliker försvåra om läsaren inte uppfattar tankstreckets som en markör. Tankstrecken kompletteras dock med anföringssatser i texterna. Vidare uppvisar texterna aspekter som inte förväntas i texten, nämligen vissa pronomen och subjektiva värderingar, vilka troligtvis inte försvårar för en ovan läsare. Problematiskt är om det inte explicit framgår att subjektiva värderingar presenteras.

Sammanfattningsvis kan texterna i denna uppsats utifrån analysen bli ännu lättare både vad gäller läsbarhet och begriplighet. Texterna kan utifrån analysen utformas på andra sätt för

att underlätta förståelsen, vilket presenteras i avsnittet nedan. Då de undersökta texterna är tidningsartiklar tillkommer att produktionstiden ofta är ett hinder för att bearbeta texterna så väl som skulle vara önskvärt. Informanten på 8 sidor nämner att deras intention är att göra helheten lättläst vilket innebär att de med hjälp av språk, form, innehåll och bilder gör en lättläst framställning, vilket inte har beaktats i denna uppsats då endast brödtexten har varit i fokus. *Sesams* informant nämner emellertid att tidningen vill bidra till en utveckling av läsarnas språk och att de därmed är försiktiga med förenklingar utan att därför göra språket komplicerat. Då deras syfte inte endast är att få fram ett budskap utan även att utveckla läsarens språk bidrar det till att texterna blir svårare. Det innebär då en balansgång mellan att göra en lättläst text samt att bidra till läsarens språkutveckling.

6 SLUTSATSER

Målet för uppsatsen är att belysa hur lättlästa tidningstexter ser ut idag och hur man kan utforma en text för att underlätta förståelsen. Ovan har det belysts och diskuterats hur lättlästa tidningstexter ser ut. Vad bör då ytterligare tas hänsyn till för att en text ska bli ännu lättare att läsa och förstå? Utifrån denna uppsats material och resultat kan några slutsatser dras, som komplement till de aspekter som tidningarna själva poängterat, presenterade i avsnitt 4.1.

- Ju fler svårigheter som förekommer samtidigt i texten, desto mer svårförståelig är den. Därmed bör svårigheter som svåra ord, implicita samband, många siffror, förkortningar etc. minimeras. Det är viktigt att även fundera på vad som innehållsligt är viktigast att ha kvar och hellre utveckla en aspekt än att introducera flera.
- En text bör inte förkortas på bekostnad av förklaringar. Det är ofta bättre att ha en längre text med förklaringar än en kort kompakt text då en förkortad text ofta innebär utelämnade resonemang. Förklaringar som inte är allt för omständliga är ofta värdefulla för förståelsen. Det är dock en balansgång eftersom en ovan läsare kan ha problem att tillgodogöra sig längre texter då stor koncentration krävs.
- En lättläst text bör vara genomtänkt. Det som är bra för en van läsare är näst intill nödvändigt för en ovan läsare vilket innebär att en genomtänkt textstruktur underlättar förståelsen. Som påpekats är det av yttersta vikt att innehållet i texten lyfts fram genom textens form, dvs. disposition, segmentering och rubriker.
- Ramarna för texten bör ges i inledningen. Rubrik och inledning bör ge förförståelse för att underlätta tolkningen av resten av texten. Att förklara initialt är även viktigt vid små enheter i texten, dvs. initiala anföringsseter bör användas snarare än finala.

- Viktigt är att fundera över vad värden från läsbarhetsanalyser betyder, t.ex. kan en text med många substantiv tolkas som komplex och informationstät utifrån värdena men substantiv kan å andra sidan främja förståelsen om de är lätta att förstå.
- Det är inte ordval som är det viktigaste i utformningen av en lättläst text. Svåra ord i en text gör att läshastigheten sjunker men texten kan troligtvis ändå förstås med hjälp av lexikon. Svårigheter som inte finns förklarade i lexikon är däremot viktigare att undvika såsom metaforer, komplex meningsbyggnad, komplexa sambandsord etc.
- Korta meningar gör inte en text lättare om dessa innebär att utelämnningar görs eller resonemang blir omständliga. Fundament bör ändå vara korta och meningar bör vara högertunga men även här ska det göras med viss försiktighet. Om ett längre fundament kan underlätta förståelsen bör det användas.
- Förkunskaper bör inte förutsättas utan referensramar behöver förklaras. En sändare bör beakta mottagarens referensramar men även vara medveten om sina egna. Problem med en text kan lätt uppstå när den bygger på osynliga normer och värderingar, som inte delas av sändare och mottagare. Viss kontextkunskap kan krävas men denna bör minimeras genom att introducera filmer, personer etc. Än mer genomtänkt bör det vara när målgruppen är heterogen och mottagarnas förkunskaper skiljer sig åt.
- Sambanden mellan meningar bör explicitgöras genom att bindeord sätts ut, vilket är av stor vikt för förståelsen av en text. För en ovan läsare är en bra textbinding nödvändig eftersom implicita samband kräver att inferenser görs vilket i sin tur kräver kontextkännedom och god förståelse av resten av texten.
- Skriftspråkskonventioner och genrekunskap delas inte nödvändigtvis av en mottagare med annat språk och annan kultur. Därför bör man vara tydlig med vad som åsyftas, dvs. om det är repliker, åsikter etc.

De nämnda punkterna är aspekter värda att fundera över vid utformandet av en lättläst text för att den ska bli ännu lättare att läsa. Det skulle dock vara av intresse att undersöka om de aspekter som vanligtvis anses göra en text lättare även gäller för personer med annan skrift- och kulturbakgrund. Textanalysen bör kompletteras med en undersökning av hur väl de som håller på att lära sig svenska förstår texterna för att få en större uppfattning om hinder för förståelsen. Det är emellertid inte denna uppsats syfte utan utifrån denna uppsats syfte, metoder och material visar resultaten på att lättlästa texter kan bli ännu lättare och att en lättläst text inte alltid är lätt att också läsa och förstå.

REFERENSER

8 sidors hemsida. www.8sidor.se. Hämtad 7 oktober 2006.

Björnsson, C. H. (1968) *Läsbarhet*. Stockholm: Liber AB.

Centrum för lättlästs hemsida. www.lattlast.se. Hämtad 7 oktober 2006.

Einarsson, Jan (1978) *Talad och skriven svenska*. Lund: Walter Ekstrands Bokförlag.

Ekvall, Ulla (2004) "Läroboken - begriplig och intressant?". *Läroboksspråk*, red. Siv Strömquist. Uppsala: Hallgren & Fallgren, s. 47-76.

Hellspång, Lennart & Ledin, Per (1997) *Vägar genom texten*. Lund: Studentlitteratur.

Josephson, Olle (1991) "Varför en lätt text kan vara svår att förstå". *Kultur - text - språk. Det finns mer i en text än ord*. red. Elsie Wijk-Andersson. Uppsala: Hallgren & Fallgren, s. 27-38.

Josephson, Olle m.fl. (1990) *Elevtext*. Lund: Studentlitteratur.

Melander, Björn (2004) "Läsebokssvenska, bruksprosa och begreppslighet". *Läroboksspråk*, red. Siv Strömquist. Uppsala: Hallgren & Fallgren, s. 12-46.

Melin, Lars (2004) "Grafisk pyttipanna". *Läroboksspråk*, red. Siv Strömquist. Uppsala: Hallgren & Fallgren, s. 77-123.

Myrberg, Mats "Ny undersökning av vuxnas läsförmåga i Sverige".

www.sprakaloss.se/myrbergvuxnaslas.htm. Hämtad 7 oktober 2006.

Ransgart, Martin (2004) "Texten kräver helhetsgrepp". *Språkvård* 2004:3. Stockholm: Språkrådet, s. 19-25.

Sesams hemsida. www.Sesam.nu. Hämtad 7 oktober 2006.

Strand, Hans (1984) *Nusvenskt tidningsspråk*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Westman, Margareta (1974) *Bruksprosa: en funktionell stilanalys med kvantitativ metod*. Lund: Liber Läromedel/Gleerups.

Wiman, Björn (2001) *Skriv lättläst*. Stockholm: Centrum för lättläst.

Analyserade texter:

Andersen, Ivar "Elever som mobbar kan tvingas byta skola" *Sesam-web*. Publicerad 2007-01-17
Hämtad 2007-01-24. (*Sesam-web* text 3)

"Eleverna får bara prata svenska" *8 sidor*, nummer 4, 24 januari 2007. (*8 sidor* text 3)

"Fyra vänner i en annan del av Köping" *8 sidor*, nummer 2, 10 januari 2007. (*8 sidor* text 4)

- ”Förortsungar fick fem filmpriser” *8 sidor-web*. Publicerad 2007-01-23 Hämtad 2007-01-24. (*8 sidor-web text 4*)
- ”Göran Perssons löften kostar 25 miljarder” *8 sidor-web*, Publicerad 2006-08-21. Hämtad 2006-10-08. (*8 sidor-web text 1*)
- Ikonov, Alex ”Rätten till arbete är viktigast, säger socialdemokraterna” *Sesam-web*. Publicerad 2006-07-08 Hämtad 2006-10-08. (*Sesam-web text 1*)
- Loenberg, Kerstin ”Kiruna ska flyttas” *Sesam*, nummer 3, 17 januari 2007-01-28. (*Sesam text 3*)
- Loenberg, Kerstin ”Ny vild jakt på Göta Kanal” *Sesam-web*. Publicerad 2006-12-21 Hämtad 2007-01-24. (*Sesam-web text 4*)
- Márquez, Humberto ”Borgmästaren i Caracas vill bygga bostäder på golfbanor” *Sesam*, nummer 35, 13 september 2006. (*Sesam text 2*)
- ”Mördades Politkovskaja för sina kritiska artiklar?” *8 sidor*, nummer 42, 18 oktober 2006. (*8 sidor text 2*)
- ”Nordkorea straffas för kärnvapen” *8 sidor-web*. Publicerad 2006-10-16 Hämtad 2006-12-17. (*8 sidor-web text 2*)
- ”Partierna informerar på olika språk” *Sesam*, nummer 35, 13 september 2006. (*Sesam text 1*)
- Peric Zimonjic, Vesna ”Valet i Bosnien handlade om kriget, inte om framtiden” *Sesam-web*. Publicerad 2006-10-17 Hämtad 2006-12-17. (*Sesam-web text 2*)
- ”Reinfeldt funderar på sin regering” *8 sidor*, nummer 39, 27 september 2006. (*8 sidor text 1*)
- ”Språkförbudet kan vara diskriminering” *8 sidor-web*. Publicerad 2007-01-24 Hämtad 2007-01-24. (*8 sidor-web text 3*)
- Wahlsten, Kenny ”Rocky tar på sig boxhandskarna igen” *Sesam*, nummer 4, 24 januari 2007. (*Sesam text 4*)

BILAGA 1: ENKÄT

Intervjufrågor om lättlästh

1. Vilken roll har du på er tidning?
2. Hur många arbetar med er tidning? Vilka olika kompetenser finns det?

SYFTET MED TIDNINGEN

3. Hur skulle du beskriva er tidning? Vilken är visionen med er tidningen?
4. Varför startades er tidning? Vilket syfte har ni med er tidning?

MÅLGRUPPEN FÖR TIDNINGEN

5. Vilken är er målgrupp?
Om det finns flera - är det svårt att tillgodose alla?
6. Hur lätt bör en läst text var? Vem ska kunna läsa den?
7. Vilka skillnader finns mellan pappersupplagan och nätupplagan?

UTFORMNINGEN AV TIDNINGEN

8. Vad betyder läst för er?
9. Vad tänker ni särskilt på när ni utformar en text? Har ni några riktlinjer som ni försöker följa:
 - vad gäller innehåll?
 - vad gäller form?
10. Är det något annat som är viktigt att framhålla i ert arbete?

BILAGA 2: ANALYSERADE TEXTER

FRÅN 8 sidor

TEXT 1: VAL

Hämtad från nummer 39, 27 september 2006

Reinfeldt funderar på sin regering

Moderaternas ledare Fredrik Reinfeldt har mycket att fundera över. I nästa vecka ska han berätta vilka som ska vara med i hans nya regering. Lite mer än en vecka senare ska den nya regeringen vara överens om hur den ska styra Sverige och hur den vill använda Sveriges pengar.

Dagen efter valet fick Fredrik Reinfeldt i uppdrag av rikets talman att bilda Sveriges nya regering. Moderaterna fick massor av nya röster i valet. Det är självklart att han ska bli ny statsminister. Det är också självklart att moderaterna ska få störst makt i regeringen. Moderaterna fick lika många röster som de andra partierna i alliansen fick tillsammans.

Men de andra partierna i alliansen, kristdemokraterna, folkpartiet och centern ska också vara med i regeringen. Det är viktigt att de också blir nöjda. Det kan bli svårt. Centerns ledare Maud Olofsson har redan krävt att hälften av ministrarna i regeringen ska vara kvinnor.

– Det är självklart, säger hon.

Fredrik Reinfeldt håller inte med.

– Vi vill ha duktiga människor i regeringen. Det viktiga är inte om det är män eller kvinnor, säger han.

(+ BILD OCH BILDTEXT)

TEXT 2: UTRIKESNYHET

Hämtad från nummer 42, 18 oktober 2006

Mördades Politkovskaja för sina kritiska artiklar?

I förra veckan mördades den kända ryska journalisten Anna Politkovskaja i sitt hem i Moskva. Hon blev skjuten.

Många tror att Politkovskaja mördades för sina artiklar om Rysslands krig i Tjetjenien. Hon har avslöjat att ryska soldater använt mycket våld mot oskyldiga människor i Tjetjenien. Det har gjort många ryska politiker och militärer arga. Rysslands president Putin styr landet hårt. Han gillar inte att journalister skriver om hur Ryssland styrs och om kriget i Tjetjenien.

Anna Politkovskaja har levt ett farligt liv. Flera gånger har hon blivit hotad. En gång försökte någon att förgifta henne. Men Anna Politkovskaja har hela tiden fortsatt skriva.

– Anna Politkovskajas strid för mänskliga rättigheter var en viktig del av arbetet för ett bättre Ryssland och ett bättre Europa. Jag hoppas verkligen att Ryssland kommer att göra sitt bästa för att gripa de skyldiga och ta reda på varför Politkovskaja mördades, säger Sveriges utrikesminister Carl Bildt.

Vladimir Putin säger att han ska göra sitt bästa för att ta reda på vem som mördade Politkovskaja. Men få i Ryssland litar på att mördaren kommer att gripas.

8 sidor/TT

(+ BILD OCH BILDTEXT)

TEXT 3: INRIKESNYHET

Hämtad från nummer 4, 24 januari 2007

Eleverna får bara prata svenska

Förbud mot att prata andra språk än svenska. Inte ens på rasterna ska andra språk vara tillåtna. Gustav Adolfskolan i Landskrona har börjat med nya regler för att få ordning.

I flera veckor har skolan haft problem med smällare och fyrverkeri-raketer inne i skolan. Det har också varit vanligt med mobbning. Före jul vägrade några tjejer att gå till skolan. De ville protestera mot mobbningen.

I förra veckan fick lärarna nog. De stängde skolan. Men bara för en dag. När eleverna kom tillbaka gällde nya strängare ordningsregler.

Regeringens integrationsminister Nyamko Sabuni tycker att skolan har gjort fel. Hon säger att eleverna måste få prata vilket språk de vill på rasterna. Men skolminister Jan Björklund kan förstå skolans beslut.

– Ibland måste skolor göra på det här sättet. Elever behöver ha mer respekt för varandra och för vuxna, säger han.

Gustav Adolfskolan har också bestämt att sex elever ska flyttas till andra skolor och 22 elever måste få undervisning hemma i en vecka.

(+ BILD OCH BILDTEXT)

TEXT 4: KULTURNYHET

Hämtad från nummer 2, 10 januari 2007

Fyra vänner i en annan del av Köping

Linda, Mats, Tobbe och Micke bor på ett gruppboende i utkanten av Köping. I tv-serien **I en annan del av Köping** får vi följa dem en hel sommar.

Linda är 34 år. Hon är seriens huvudperson. Linda letar efter drömprinsen. Någon som är snäll och kan hjälpa till. Hon funderar mycket på kärleken.

Mats är också 34 år. På väggarna i hans rum hänger bilder av bilar och han gillar att läsa tidningen Motorbörser. Mats drömmer om en egen bil, men först måste han ta körkort.

Vägg i vägg med Mats bor Tobbe. Han är 45 år. Tobbe har två stora intressen, fotboll och kaffe.

Micke är 26 år. Han älskar att prata och att lyssna på musik. Han sjunger och dansar nästan varje dag. Programmet hade premiär i söndags. Vi fick se Linda och de andra gå på dans. I veckans avsnitt åker gänget till Stockholm. Där tittar de på drottningens gamla klänningar. Vi får också se Linda och Mats berätta om sin vänskap. En gång var de mer än bara vänner. Samtidigt var Linda ihop med någon annan. Det ställde till vissa problem.

Nästa avsnitt visas på söndag klockan halv nio i TV4.

(+ BILD OCH BILDTEXT)

FRÅN 8 sidor - WEB

TEXT 1: VAL

Publicerad 2006-08-21 Hämtad 2006-10-08

Göran Perssons löften kostar 25 miljarder

Socialdemokraterna har skrivit klart sitt valmanifest inför valet. I valmanifestet står vilka saker

partiet vill ändra på om de vinner valet den 17 september. Socialdemokraterna vill att det ska bli mycket billigare att gå till tandläkaren. De vill ge mer pengar till arbetslösa, studenter och till dem som har barn på dagis. Det ska också bli fler bostäder för äldre, lovar partiet.

Socialdemokraternas förslag kostar 25 miljarder kronor. Men det är inte klart när staten har råd med det. Göran Persson säger att det nog inte kommer att bli några förändringar det första året efter valet.

I valmanifestet skriver socialdemokraterna att unga ska få gratis tandvård tills de fyller 24 år. En vanlig undersökning hos tandläkaren ska kosta högst 200 kronor. Dyra behandlingar ska bli mycket billigare än de är idag, lovar partiet.

Det ska bli billigare att ha barn i förskolan. Det ska också bli mer personal. Göran Persson vill att förskolan i framtiden ska vara helt gratis.

– Det är svårt att förstå varför det ska finnas avgifter i förskolan. Vi börjar med att göra förskolan billigare. Jag hoppas att vi kan göra den ännu billigare i framtiden, säger han.

Socialdemokraterna vill också ha en ny lag om arbete. Den som arbetar deltid ska ha rätt att arbeta heltid om de vill.

8 sidor/TT

(+ BILD OCH BILDTEXT)

TEXT 2: UTRIKESNYHET

Publicerad 2006-10-16 Hämtad 2006-12-17

Nordkorea straffas för kärnvapen

I förra veckan sade Nordkoreas ledare att landet testat sina första kärnvapen. Ledarna för länder i hela världen blev oroliga när de hörde det.

Kärnvapen är de farligaste vapen som finns. Bara några få länder har kärnvapen. Om ett nytt land skaffar kärnvapen blir världen farligare. Särskilt när det är ett odemokratiskt land som Nordkorea som tidigare har hotat med krig.

Nu försöker världens länder att stoppa de Nordkoreanska vapnen. I helgen blev länderna i FN överens om att straffa Nordkorea. De kom överens om att sluta handla med Nordkorea. Det ska bli svårare för Nordkorea att köpa saker från andra länder och svårare att tjäna pengar på att sälja.

Länderna i FN hoppas att straffet ska få Nordkoreas ledare att sluta ta fram nya kärnvapen.

Länderna i FN är ännu inte helt överens om vilka varor straffet ska gälla. Men de är överens om att inte använda våld mot Nordkorea.

TEXT 3: INRIKESNYHET

Publicerad 2007-01-24 Hämtad 2007-01-24

Språkförbudet kan vara diskriminering

Gustav Adolfskolan i Landskrona införde språkförbud i förra veckan. Eleverna får bara tala svenska i skolan. Alla andra språk förbjuds. Inte ens på rasterna får eleverna tala andra språk än svenska.

Skolans rektor säger att förbudet ska hindra att elever pratar illa om lärare eller andra elever på ett främmande språk. Det har varit stora problem med bråk och mobbning på skolan det senaste året.

Men språkförbudet får hård kritik. Många tycker att det är fel att förbjuda invandrare att prata sitt eget språk. Skolan har blivit polisanmäld för diskriminering.

Diskrimineringsombudsmannen, DO, ska nu undersöka om förbudet är lagligt.

– Det är bra att undersökningen görs. Men det här är inte diskriminering, säger Lisbeth Månsson som är chef för norra skolområdet i Landskrona.

TEXT 4: KULTURNYHET

Publicerad 2007-01-23 Hämtad 2007-01-24

Förortsungar fick fem filmpriser

Filmen Förortsungar blev den stora vinnaren vid årets filmgala. Förortsungar vann fem Guldbaggar. Den fick priset som bästa film och priserna för bästa regi och bästa manus. Gustav Skarsgård fick priset för bästa manliga skådespelare för sin huvudroll i filmen.

Förortsungar fick också priset för bästa ljud.

Filmen Farväl Falkenberg hade chansen att vinna fyra Guldbaggar. Men filmen blev helt utan pris. Regissören Jesper Ganslandt kan kanske trösta sig med att filmen fått flera andra filmpriser och mycket beröm.

Haddy Jallow fick priset för bästa kvinnliga skådespelare för sin huvudroll i filmen Säg att du älskar mig.

För första gången delades biopublikens pris ut. Folk fick ringa och rösta. Filmen Underbara älskade vann det priset.

(+ BILD OCH BILDTEXT)

FRÅN *SESAM*

TEXT 1: VAL

Hämtad från nummer 35, 13 september 2006

Partierna informerar på olika språk

På partiernas webbplatser kan man läsa information om varje parti på olika språk. En del partier har översatt till många språk, andra inte så många. Hos en del partier finns mycket information på olika språk, hos andra finns bara lite. *Sesam* har granskat partiernas webbplatser inför valet.

Folkpartiet har översatt informationen på 19 språk, men de har inte översatt så mycket på de flesta språken.

– Vi lägger ut mer information om det finns behov av det, säger Johan Jakobsson på folkpartiet.

Socialdemokraterna har översatt informationen till tio språk, men de ger mer information på de olika språken. De har dessutom webb-tv på olika språk som urdu och tigriska.

Socialdemokraterna är det parti som har mest information översatt till andra språk. Man kan läsa om arbete, bostad, familjepolitik, företag, integration, sjukvård och tandvård, skola, vuxenutbildning och äldreomsorg. Socialdemokraterna har också information om hur man röstar på olika sätt. Det finns på alla tio språken. Man kan också hitta information om partiprogrammet och annan information om partiet. Men allt finns inte på alla språk.

Moderaterna har information på 17 språk i fyra pdf-filer. En pdf-fil heter Sverige har fått ett nytt politiskt parti. Där kan man läsa lite om vad moderaterna vill. Det finns också pdf-filer om jobb, vård och brott. Man kan även se fyra små filmer på flera språk, men där finns ingen information.

– Om man vill veta mer kan man skicka ett mejl till oss. Man kan också prata med någon medlem i partiet i en valstuga, säger moderaten Tobias Billström.

Kristdemokraterna har översatt information om vad partiet tycker om familjen, skolan, vård, ekonomi och integration på 13 språk.

– Vi försöker ha ett enkelt språk och använda enkla ord på vår webbplats. Vi har översatt information som vi tror att alla människor är speciellt intresserade av, säger Göran Holmström

på kristdemokraterna.

Vänsterpartiet har två webbplatser, en inför valet och den vanliga. På webbplatsen inför valet finns information om vänsterpartiets tio punkter på tolv språk. På sin vanliga webbplats har de information på 16 språk. Det finns mycket att läsa på engelska.

– Vi delar ut information om partiet på olika språk i valstugorna, säger Jenny Lindahl Persson på vänsterpartiet.

Miljöpartiet har val-broschyren *Vi vill* på 15 språk. Man kan ladda ner den som pdf-fil. Där kan man läsa om hur miljöpartiet ser på många frågor. Miljöpartisten Mehmet Kaplan säger att de ska lägga ut mer information på webbplatsen, men materialet är försenat.

Det kan vara bra att titta ibland på partiernas webbplatser ifall det kommer mer information. Socialdemokraterna ska till exempel öppna en webbplats på kurdiska.

TEXT 2: UTRIKESNYHET

Hämtad från nummer 35, 13 september 2006

Borgmästaren i Caracas vill bygga bostäder på golfbanor

I Venezuelas huvudstad Caracas finns tre golfbanor. Men borgmästaren vill bygga bostäder på två av golfbanorna. Det har blivit mycket bråk om det.

Det är stor brist på bostäder i Caracas. Borgmästaren Juan Barreto vill att staden ska köpa två golfbanor för att bygga bostäder där. Golfbanorna är inte till salu, men borgmästaren vill tvinga golfklubbarna att sälja marken.

Han säger:

– Istället för att låta 185 medlemmar spela golf kan vi ge 25 000 familjer bostäder.

Venezuelas regering tycker att Barreto gör fel. De säger att han riskerar att bryta mot lagen. Vicepresidenten skriver: ”Regeringen tycker inte att den privata äganderätten är så viktig. Men alla ha ska ha rättssäkerhet. Vi ska inte diskriminera någon.”

I Venezuela bor 26,5 miljoner människor. Det saknas 600 000 bostäder, och en miljon bostäder behöver lagas eller byggas om. Det säger Provea, en organisation som arbetar för mänskliga rättigheter i Venezuela. Chávez regering har lovat att bygga fler bostäder. De har köpt mark att bygga på. Ibland har de tvingat markägare att sälja mark som inte har använts. Men de har inte lyckats bygga tillräckligt många nya bostäder.

Alla politiker blev förvånade när borgmästaren Barretos sa att han tänkte köpa golfbanorna. Ingen hade talat om att flytta golfbanorna tidigare.

Fernando Zozaya är ordförande i golfklubben Caracas Country Club. Han säger att golfbanorna inte bara gör att medlemmarna kan spela golf. Dessutom ger de jobb till 9000 personer. Han tycker inte heller att det är något bra ställe att bygga bostäder på. Han säger att det finns för lite vägar och affärer.

Caracas Country Club har funnits i 80 år. Klubben äger 80 hektar mark. Den andra golfklubben, Valle Arriba, är nyare. Den äger 43 hektar mark. Marken är dyr i området. Om staden skulle köpa marken skulle den kosta 240 miljoner US-dollar. Det är cirka 50 procent av alla pengar som staden använder på ett år. Man har inte räknat med att köpa golfbanorna, så det står inte i budgeten.

Staden Caracas är fem olika kommuner. Varje kommun har en egen borgmästare, men Juan Barreto är borgmästare över alla de fem kommunerna. Han är den högsta politikern i staden.

Henrique Capriles och Leopoldo López är borgmästare i de två kommunerna där golfbanorna ligger. De gillar inte Barretos förslag. De tycker att man ska bygga bostäder på den gamla militärflygplatsen La Carlota och militärbasen Fuerte Tiuna, som ingen använder.

Barreto säger att han ändå tänker köpa golfbanorna. Han säger att regeringen inte kan bestämma över honom och att han tänker gå till Högsta domstolen om det behövs. Han säger också att Caracas fem kommuner är skyldiga honom pengar, som han tänker använda till att köpa golfbanorna.

Humberto Márquez
Caracas (IPS)

(+ ORDLISTA)

TEXT 3: INRIKESNYHET

Hämtad från nummer 3, 17 januari 2007

Kiruna ska flyttas

Gruvbolaget LKAB vill ta fram mer järnmalm ur berget i Kiruna. Men man kan inte borra och spränga i berget som man vill. Staden Kiruna ligger alldeles intill gruvan. Det blir sprickor i berget när man borrar och spränger. Det kan vara farligt för dem som bor i staden. Gruvbolaget och politiker i Kiruna har diskuterat hur de ska göra. Nu har man bestämt att man ska flytta hela Kiruna.

Staden Kiruna växte upp intill gruvan. Nu har gruvbolaget LKAB tagit ur all malm i berget nära staden. Det finns mer malm i berget under Kiruna. Gruvbolaget vill ta fram malmen. Just nu är det höga priser på järnmalm i världen.

LKAB kan inte ta fram malmen ur berget under Kiruna eftersom det är för farligt. När man bryter malm blir det sprickor i berget. Berget kan rasa. Man har funderat på om man kunde flytta staden.

Nu har politikerna i Kiruna bestämt att flytta Kiruna. Man ska flytta stadens centrum till berget Loussavaara vid sjön Loussajärvi. Man flyttar inte allt på en gång. Man flyttar staden efter hur LKAB bryter järnmalm. Det kommer att ta många år.

Det har aldrig hänt i Sverige tidigare att man har flyttat på en hel stad. Att flytta en stad kostar mycket pengar. Vem ska betala? Staten och LKAB ska betala flytten. LKAB är ett statligt företag. Man vet inte hur mycket det kommer att kosta, men det blir många miljarder kronor.

Politikerna i Kiruna vill också bygga en ny järnvägstunnel. Det är viktigt för den nya staden, säger de. Men det är inte klart vem som ska betala tunneln. Kenneth Stålnacke är kommunalråd i Kiruna. Han säger att staten eller LKAB måste betala. Han säger att Kiruna kommun inte har råd.

Kerstin Loenberg

(+ ORDLISTA, BILD OCH BILDTEXT)

TEXT 4: KULTURNYHET

Hämtad från nummer 4, 24 januari 2007

Rocky tar på sig boxhandskarna igen

Sylvester Stallone har tidigare gjort fem filmer om boxaren Rocky. Den första kom 1976. Nu kommer den sjätte filmen. Sylvester Stallone har både skrivit och regisserat den.

Vad handlar den här Rocky-filmen om? Om boxning förstås. Nu får vi se en äldre Rocky. Han äger och driver nu en restaurang. På kvällarna berättar han om sin tid som boxare för stamgästerna. Rocky har döpt restaurangen efter sin döda hustru. Han sörjer henne fortfarande.

Rocky har en son tillsammans med henne. Sonen heter Robert. Rocky vill träffa sin son mycket mer än han gör. Men Robert är mycket upptagen med sitt eget liv.

Rocky tänker ofta tillbaka på sitt liv tillsammans med sin hustru. Han besöker hennes grav ofta. Tiden har tagit ifrån honom allt utom de historier han berättar för sina gäster.

Mason Dixon är dagens tungviktsboxare. Mason Dixon är känd för att han fick sin titel lätt. Han har aldrig mött någon riktigt värdig motståndare. Många tror att han inte har någon framtid som boxare. Sedan får han möta en datoranimerad Rocky Balboa. Vem ska vinna? Mason Dixon med sina snabba nävar och sitt skickliga fotarbete? Eller Rocky, som har sin känsla, passion och sin kraft?

Nu blir publiken plötsligt intresserad av tungviktsboxning igen. Det ska bli en verklig match. Många ser det som ett skämt, men inte Rocky. Han ser det som enda chans att få visa att han fortfarande duger.

Är den här filmen om boxaren Rocky värd att se? Ja, jag tycker det. Filmen har ett budskap som är bättre än i de andra filmerna. Allt är möjligt bara man tror på det, är Stallones budskap. Sylvester Stallone är fortfarande trovärdig som boxare. Han har en lite mjukare ton som äldre boxare, och den känns värdig. Många kommer att känna igen sig och det ger filmens historia dess karaktär. Boxning är annars inte så inspirerande på film. Den pampiga musiken ger extra krydda till filmen.

Kenny Wahlsten

(+ ORDLISTA OCH ROLLISTA)

FRÅN SESAM - WEB

TEXT 1: VAL

Publicerad 2006-07-08 Hämtad 2006-10-08

Rätten till arbete är viktigast, säger socialdemokraterna

Sesam berättar om partierna inför valet. Socialdemokraterna är det största partiet. De har regerat länge och de har gamla traditioner. Men många av deras väljare tycker inte längre att partiet följer sina traditioner.

Socialdemokraterna har haft makten under längst tid av alla partier i Sverige. De skriver på sin webbplats att de vill bygga vidare på den svenska modellen. Vad är den svenska modellen?

Socialdemokraterna säger: Samhället lämnar inte människor utanför när de blir sjuka

eller arbetslösa. Alla ska kunna gå i skolan. Alla ska kunna gå vidare och studera på universitet eller högskola. Så ska det vara oavsett vilken social, etnisk eller religiös bakgrund man har.

De viktigaste politiska frågorna är rätten till arbete, välfärd åt alla och allas lika värde, säger socialdemokraterna. För att fler ska få arbete vill de att fler ska få högre utbildning och fler ska få praktisera på arbetsplatser.

Många som arbetar inom vården har inte rätt utbildning, säger socialdemokraterna. De har gett pengar till att ge 55 000 personer utbildning, arbete eller praktik under år 2006 och 2007. Under tiden ska 10 000 personer vara vikarier i vård-yrken.

Vad ska vikarierna göra när de andra kommer tillbaka med bättre utbildning? Det säger inte socialdemokraterna.

Socialdemokraterna vill att män och kvinnor ska ha samma möjligheter på arbetsmarknaden. Därför vill de hjälpa kvinnor att starta företag. I år har de gett 15 miljoner kronor till att hjälpa kvinnor som vill starta företag. Kvinnorna kan få hjälp på regionala resurscentra,

"Alla ska med. Så enkelt är det." Så säger socialdemokraterna. De vill vara ett parti som skyddar de svaga i samhället. De vill visa att de arbetar för att alla ska få anständiga löner. Det hör till socialdemokraternas traditioner.

Men sedan 1990-talet har det inte varit lika tydligt i partiets politik.

Den som blev sjuk eller arbetslös fick tidigare nästan 100 procent av sin lön. De som nu blir sjuka eller arbetslösa får högst 80 procent av lönen.

Regeringen säger att alldeles för många är sjukskrivna. Men utredningar visar att det inte är fler som sjukskriver sig. Däremot är de sjukskrivna sjukare och måste vara hemma längre tid, ofta därför att arbetet är hårdare. Det är mindre personal och man måste arbeta fortare.

Särskilt inom vården är det vanligt. Det beror på politiska beslut som socialdemokrater i många fall har fattat.

Många måste söka socialbidrag. Socialdemokraterna säger att de vill hjälpa dem att få arbete och sluta få bidrag. Man ska kräva att de är mer aktiva och man ska ge dem mindre pengar, för då får de jobb fortare, säger socialdemokraterna. De säger så, trots att sådana försök inte har fungerat. Man har provat att kräva att arbetslösa arbetar för att få socialbidrag. Men de arbetslösa fick inte jobb fortare.

Socialdemokraternas utrikespolitik har också ändrats. Tidigare sa regeringen att Sverige var neutralt. Nu har svensk militär övningar tillsammans med Nato.

Socialdemokraterna samarbetar med vänsterpartiet och miljöpartiet. De tycker mycket olika om utrikespolitiken. Socialdemokraterna vill samarbeta mer med EU och arbeta mycket inom EU.

Vänsterpartiet tycker att EU är dåligt. I miljöpartiet tycker man mer olika om EU. Göran Persson vill hellre samarbeta med miljöpartiet än med vänsterpartiet. Men de flesta som har röstat på socialdemokraterna vill hellre att partiet ska samarbeta med vänsterpartiet.

När det gäller miljöpolitiken går det bättre för de tre partierna att samarbeta. Men man har inte nått så många av miljö-målen. Riksdagen har bestämt att Sverige ska nå 16 miljömål, men vi har bara nått 9. Det är besvärligt för socialdemokraterna.

Socialdemokraterna, miljöpartiet och vänsterpartiet har bestämt att det ska vara gratis att gå på statliga museer. De vill att det ska fortsätta att vara gratis. De vill att tidningar ska fortsätta att få presstöd. De tycker att det är viktigt att det finns många olika sorters tidningar. De vill också att det ska finnas platser där graffiti-konstnärer kan måla lagligt.

Socialdemokraterna vill, liksom moderaterna, att polisen ska få använda hemlig avlyssning och falsk identitet. Regeringen har föreslagit det.

Många människor som brukar rösta på socialdemokraterna tycker att de har ändrat sin

politik mycket. Det är ett problem för partiet. Socialdemokraterna behöver visa sina väljare att de kommer att föra en socialdemokratisk politik om de får regera igen.

Alex Ikonov

(+ FAKTARUTA)

TEXT 2: UTRIKESNYHET

Publicerad 2006-10-17 Hämtad 2006-12-17

Valet i Bosnien handlade om kriget, inte om framtiden

Förra söndagen var det val i Bosnien-Hercegovina. Det var ett viktigt val. Nästa år slutar den internationella övervakningen av Bosnien, och de politiker som man väljer får hela ansvaret.

Bosnien har fyra miljoner invånare. Sedan kriget är landet delat i en muslimsk-kroatisk och en bosnienserbisk del. De två delarna har tre gemensamma presidenter. Bosniakerna, kroaterna och serberna väljer varsin president, och de tre presidenterna bestämmer tillsammans.

Haris Silajdzic var premiärminister under kriget. Han blir nog bosniakernas representant. Kroaternas representant blir troligen Iva Miro Jovic och bosnien-serbernas blir troligen Nebojsa Radmanovic.

De tre kan få svårt att samarbeta. Silajdzic vill att den centrala regeringen ska bli starkare och att landets två delar ska bli ett enda land. Radmanovic vill att den centrala regeringen ska få mindre makt och att den bosnienserbiska republiken ska bli självständig. Jovic säger att bosniakerna och serberna hotar kroaterna.

Det här är ett historiskt val. Från år 2007 är Bosnien inte längre övervakat av andra länder. De som nu ska styra Bosnien kommer att få ta ansvaret själva. Men de bosniska politiker som vill att Bosnien ska vara med i EU är besvikna över valet. De tycker att man har talat om fel saker.

Zlatko Lagumdzia från det multi-etniska socialdemokratiska partiet säger till IPS:

- Under valet har man inte talat om landets framtid i Europa. Partierna har talat om de etniska grupperna och om vem som gjorde vad under kriget.

Valkommissionen i Sarajevo håller på att räkna rösterna. De säger att många har röstat på de nationalistiska partierna, både i den bosnienserbiska delen av landet och i den muslimsk-kroatiska. Om cirka fyra veckor har de räknat färdigt.

52,7 procent av folket röstade, säger Branko Petric, chef för valkommissionen. Det är en mindre andel än förra valet, år 2002.

Vesna Peric Zimonjic (IPS)

(+ BILD OCH BILDTEXT)

TEXT 3: INRIKESNYHET

Publicerad 2007-01-17 Hämtad 2007-01-24

Elever som mobbar kan tvingas byta skola

Från den 1 juli får skolor flytta elever som mobbar andra elever. Det säger skolminister Jan Björklund. Men Bris, Barnombudsmannen och Lärarförbundet tycker att det är dåligt. De säger att skolan har misslyckats om man måste flytta elever.

En skola får flytta en elev som mobbar andra, om elevens föräldrar säger ja. Men skolminister Jan Björklund vill att skolan ska få flytta eleven även om föräldrarna säger nej. Han vill även

att skolan ska kunna flytta elever som bråkar och stör i skolan.

Anders Andrén är skolministerns press-sekreterare. Han säger:

– Man ska försöka lösa problemen på andra sätt först. Men om inget annat hjälper, ska man kunna flytta eleven. I dag byter många mobbade elever skola för att slippa gå i skolan med dem som mobbar dem. Men de mobbade eleverna ska inte behöva byta skola.

Skolministerns förslag får kritik. Göran Harnesk är generalsekreterare i Barnens rätt i samhället, Bris. Han säger:

– Vi tycker att man ska arbeta för att förebygga mobbning. Vi är oroliga för att få en skola som bygger på straff. Om man måste flytta någon ska man inte flytta den mobbade eleven. Men barn som kränker andra är förlorare. Om man flyttar dem blir de ännu mer förlorare.

Barnombudsmannen Lena Nyberg är också kritisk mot förslaget. Hon säger att man inte löser problem med mobbning genom att flytta elever.

– De som mobbar har problem. Därför räcker det inte att flytta dem.

Hon vill att det ska finnas tydliga regler för när man kan flytta en elev.

– Vi har sett förslagen, och där har reglerna inte varit tydliga. Skolor som har för lite pengar kanske kommer att flytta elever som behöver särskilt stöd, säger hon.

Eva-Lisa Preisz är ordförande i lärarnas fack, Lärarförbundet. Hon säger att man måste göra andra saker för att stoppa mobbning. Skolorna måste ha kuratorer och skolsköterskor, som eleverna kan gå till. Det måste också finnas tillräckligt många lärare. Eva-Lisa Preisz säger också att elever kan bli mobbade via sms eller på internet. Då hjälper det inte att mobbarna går i en annan skola.

– Det viktigaste är att arbeta för att elever inte ska mobba varandra. Mobbning är ett komplicerat problem. Det är inte bara en elev som mobbar en annan elev.

Skolministerns pressekreterare Anders Andrén förstår kritiken mot förslaget. Men han säger att regeringen även vill arbeta mot mobbning på andra sätt.

– Vi ska satsa tio miljoner kronor på att förebygga mobbning. Vi vill se hur skolorna arbetar mot mobbning för att se vad som fungerar.

Ivar Andersen

TEXT 4: KULTURNYHET

Publicerad 2006-12-21 Hämtad 2007-01-24

Ny vild jakt på Göta Kanal

Den 25 december har filmen Göta Kanal 2 premiär. Den första Göta Kanal-filmen kom för 25 år sedan. De flesta svenskar har sett den. SVT brukar visa den i julhelgen, och många har väntat på en fortsättning.

Filmen Göta Kanal handlar om människor på två båtar som tävlar om att hinna först från Stockholm till Göteborg. Göta Kanal är en kanal genom Sverige. Man behöver inte åka runt hela kusten för att komma från Stockholm till Göteborg med båt. Man kan åka båt genom landet istället.

Besättningen i den ena båten har inte så mycket pengar. Besättningen i den andra båten har en fin båt och mycket pengar. Den som kommer först vinner ett kontrakt som är värt mycket pengar.

Göta Kanal är en komedi, och det händer mycket som publiken kan skratta åt. Skådespelarna är kända. En av dem är Janne Carlsson, som även kallas för Loffe. I många filmer spelar han en glad, slarvig men schyst person. Det gör han i Göta Kanal också.

Göta Kanal 2 liknar Göta Kanal. Två besättningar på två båtar tävlar om att komma först från Göteborg till Stockholm. En besättning består av två rika killar som har en pappa

från Italien. Den andra besättningen består av en tjej och en kille.

Killens pappa äger en båtfirma. Det går inte så bra för båtfirman. Kronofogden jagar ägaren, som spelas av Janne Carlsson. Om deras båt vinner tävlingen så vinner de mycket pengar och båtfirman kan fortsätta.

Det finns mycket bananskalshumor i Göta Kanal, och Göta Kanal 2 är likadan, fast nästan ännu mer. Man måste nästan se Göta Kanal för att förstå det roliga i Göta Kanal 2. Många händelser är roliga för att man känner igen saker från den första filmen.

Det finns många biroller med kända svenska skådespelare, som Svante Grundström, Peter Haber och Kjell Bergqvist.

Göta Kanal 2 är ganska kul. Tempot är rasande snabbt. Det finns många roller, kanske alltför många roller. Birollerna får mycket plats och huvudrollerna får nästan för lite plats. Man hinner inte lära känna dem och då bryr man sig mindre om vad som händer dem. Det gör inget om man har sett den första filmen. Då vet man hur det kommer att gå.

Många kommer säkert att se filmen. Man får lite lättsam underhållning och efteråt kan man prata om filmen med andra som har sett den. Många kommer att prata om de kända skådespelarna och säga "Tänk vad gammal han har blivit" och tänka att åren har gått fort.

Kerstin Loenberg

(+ BILD OCH BILDTEXT)